

Latvijas publiskās bibliotēkas un internets: tehnoloģijas, pakalpojumi un ietekme

**Ideālā jeb nākotnes bibliotēka skolēnu
zīmējumos**

2011.gada maijs

Saturs

Pētījuma tehniskā informācija.....	3
Ievads	5
1. Pētījuma metodoloģija	5
2. Kultūra un zīmējumi.....	6
3. Zīmējumu analīze	7
3.1. Vispārējās tendences	7
3.2. Datoru un grāmatu dinamika ideālajā bibliotēkā	11
3.3. Ideālās bibliotēkas telpiskais risinājums	13
3.4. Bibliotēkas pakalpojumi	15
3.5. Cilvēki bibliotēkā: sabiedriska vai individuāla telpa?	16
3.6. Bibliotēka etniskā griezumā	17
3.7. Dzimtes aspekts	18
Secinājumi.....	20
Izmantotā literatūra.....	22
Pielikums.....	23
1. Atskaitē izmantoto kvantitatīvo rādītāju biežuma sadalījums	23
2. Zīmējumu analīzes rezultāti: sociāldemogrāfisko grupu atbilžu sadalījums	24

Pētījuma tehniskā informācija

PĒTĪJUMA VEICĒJS	Pētījumu centrs SKDS
MĒRĶA GRUPAS	Vispārizglītojošo skolu skolēni 1.- 4.klase un 5.- 9.klase
SASNIEGTĀS IZLASES APJOMS	1028 1.- 4. klašu skolēni (t.sk. zīmēja 255 skolēni) 1048 5.- 9. klašu skolēni (t.sk. zīmēja 288 skolēni)
IZLASES METODE	Ligzdveida izlase
APTAUJAS VEIKŠANAS METODE	Anketēšana klasēs nodarbību laikā (iepriekš sazinoties ar skolas direktoru, saņemot piekrišanu veikt skolā aptauju, un vienojoties par konkrētās klases anketēšanas laiku). Zīmēja skolēni 5 skolās: <ul style="list-style-type: none"> • Rīgā 2 skolas (1 skola ar latviešu mācību valodu, 1 skola ar krievu mācību valodu); • citā republikas nozīmes pilsētā 1 skola ar latviešu mācību valodu; • citā pilsētā 1 skola ar latviešu mācību valodu • lauku apvidos 1 skola ar latviešu mācību valodu)
APTAUJAS VEIKŠANAS LAIKS	no 28.04.2011. līdz 23.05.2011

SASNIEGTĀS IZLASES RAKSTUROJUMS 1.-4.KLAŠU GRUPĀ

	Kopējais aptaujas dalībnieku raksturojums		Aptaujas dalībnieku, kuri pētījuma vajadzībām zīmēja, raksturojums	
	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums
KOPĀ	1028	100.0	255	100.0

IZGLĪTĪBAS IESTĀDES ATRAŠANĀS VIETA (reģions)

	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums
Rīga	332	32.3	133	52.2
Pierīga	111	10.8	70	27.5
Vidzeme	110	10.7		
Kurzeme	121	11.8		
Zemgale	236	23.0	52	20.4
Latgale	118	11.5		

APDZĪVOTAS VIETAS TIPS

	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums
Rīga	332	32.3	133	52.2
Lielās pilsētas	379	36.9	38	14.9
Citas pilsētas	207	20.1	52	20.4
Lauki	110	10.7	32	12.5

SADALĪJUMS PA KLASĒM

	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums
1. klase	252	24.5	59	23.1
2. klase	257	25.0	62	24.3
3. klase	260	25.3	57	22.4
4. klase	259	25.2	77	30.2

SKOLĒNA DZIMUMS

	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums
Meitene	529	51.5	137	53.7
Zēns	494	48.1	114	44.7

SARUNVALODA ĢIMENĒ

	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums
Latviešu	695	67.6	155	60.8
Krievu	417	40.6	125	49.0
Citā	43	4.2	12	4.7

SASNIEGTĀS IZLASES RAKSTUROJUMS 5.-9.KLAŠU GRUPĀ

	Kopējais aptaujas dalībnieku raksturojums		Aptaujas dalībnieku, kuri pētījuma vajadzībām zīmēja, raksturojums	
	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums	Respondentu skaits	Procentuālais dalījums
KOPĀ	1048	100.0	288	100.0

**IZGLĪTĪBAS IESTĀDES
ATRAŠANĀS VIETA**
(reģions)

Rīga	350	33.4	164	56.9
Pierīga	116	11.1	88	30.6
Vidzeme	126	12.0	-	-
Kurzeme	164	15.6	-	-
Zemgale	194	18.5	36	12.5
Latgale	98	9.4	-	-

APDZĪVOTAS VIETAS TIPS

Rīga	350	33.4	164	56.9
Lielās pilsētas	319	30.4	36	12.5
Citas pilsētas	188	17.9	36	12.5
Lauki	191	18.2	52	18.1

SADALĪJUMS PA KLASĒM

5. klase	233	22.2	64	22.2
6. klase	226	21.6	55	19.1
7. klase	220	21.0	59	20.5
8. klase	213	20.3	47	16.3
9. klase	156	14.9	63	21.9

SKOLĒNA DZIMUMS

Meitene	550	52.5	153	53.1
Zēns	490	46.8	132	45.8

SARUNVALODA ĢIMENĒ

Latviešu	725	69.2	172	59.7
Krievu	411	39.2	142	49.3
Citā	69	6.6	23	8.0

Projektu vadītāja	leva Strode
Materiālu sagatavoja	Karīna Vasiļevska-Dāsa, Anna Sovina
Metodoloģiju izstrādāja	Karīna Vasiļevska-Dāsa, Kristīne Pabērza
Konsultants	Daina Pakalna

Ievads

Lai padziļināti analizētu bērnu un jauniešu attieksmi pret bibliotēku, tika pielietota zīmēšanas metode, kas papildus anketēšanai deva viņiem vizuālu "balsi", padarot bērnus no pasīviem pētniecības objektiem par subjektiem. Šī tendence saskan ar pārmaiņām t.s. Rietumu kultūrā, kur aizvien biežāk bērnos saskata sociālos aģentus ar savām lomām un tiesībām, kas ir ne tikai kultūras saņēmēji, bet arī radītāji.

Zīmēšana parasti tiek uzskatīta par bērniem dabisku izteiksmes veidu, vairāk izklaidi nekā darbu. Jāpiebilst, ka gandrīz visās skolās, kurās notika pētījums, sienas rotāja bērnu zīmējumi. Tomēr, kā atzīmē antropoloģe Līza Mičela, kas izmantojusi zīmēšanas metodi Filipīnu salās, šis pieņēmums nav neproblemātisks. Autore norāda uz zīmēšanas kā metodes vērtību, radot vidi, kurā pētniekam un bērniem iepazīties vienam ar otru bez stresa, vienlaicīgi atklājot, ka šī metode nav pilnīgi brīva no spriedzes bērnu un pieaugušo attiecībās, kurās valda nevienlīdzīgs varas un autoritātes sadalījums.¹ Kā skolā, tā mākslas terapijā vai pētniecībā zīmēšana var padarīt bērnu domas, vēlmes un raizes publiski redzamas un līdz ar to atklāt tās pieaugušā un, kas nav mazsvarīgi, arī vienaudžu izvērtēšanai un kritikai. Mičela piebilst, ka šī redzamība sevī ietver gan pozitīvo, gan potenciālas briesmas, jo kalpo gan kā sākums, lai atbildētu uz bērnu jautājumiem un risinātu viņu problēmas, gan kā spogulis bērnu un pieaugušo pasaules uztveres atšķirībām. Tieši tādēļ privātums, konfidencialitāte un informanta labsajūta, pielietojot zīmēšanas metodi, ir ne mazāk būtiski kā, piemēram, lietojot anketēšanu vai intervijas.²

Šī pētījuma ietvaros bija būtiski raudzīties uz zīmēšanu kā procesu, kas nesākas un nebeidzas konkrētajā zīmēšanas brīdī, šajā gadījumā - piecās Latvijas skolās mācību stundu laikā, jo gan tēmas, gan pati zīmēšanas darbība ir stipri piesaistīta tam, kādā vidē bērns ir audzis un mācīts. Nepārzinot konkrēto vidi, analīze veidojas tikai virspusēja. Lai no tā izvairītos un, ņemot vērā būtisko laika ierobežojumu (viena mācību stunda), šī projekta ietvaros tika atbalstīta pētnieku un bērnu savstarpēja mijiedarbība zīmēšanas procesā. Pētījuma veicēji vadījās no pieņēmuma, ka, lai kāda būtu pētniecības tēma, bērnu zīmējumi atklāj vairāk par kultūru, kurā bērni aug un kurā mācījušies zīmēt, nekā par konkrēto tēmu, t.i., kā saka antropoloģe L. Mičela, zīmēšanas metode atklāj tikpat daudz par pieaugušajiem, kā par bērniem.³

1. Pētījuma metodoloģija

Sastādot zīmēšanas metodoloģiju, pētījuma autori vēlējās radīt vidi, kurā bērni zīmētu pēc iespējas brīvi un nepiespiesti un kurā tiktu radīta iespēja viņus uzklaut gan zīmēšanas procesā, gan pēc tam. Lai to sasniegtu, tika veikts pilotprojekts, kura laikā tika savākti aptuveni 100 zīmējumi un kas tika aprakstīts lauka piezīmēs. Balstoties pilotprojekta rezultātos, tika sastādītas vadlīnijas, kurās galvenais uzsvars tika likts uz bērna kā indivīda tiesībām pētniecības procesā. Pētījumā piedalījās intervētājs un kvalitatīvais pētnieks (etnogrāfs - sociālantropologs). Etnogrāfa uzdevums bija būt klāt zīmēšanas procesā, lai to dokumentētu, neuzbāzīgi uzdotu jautājumus vai, vislabāk, uzklautu brīvprātīgu stāstījumu. Šo lomu pētījuma gaitā pildīja trīs dažādi cilvēki, kas atskaitē atzīmēti kā viens. Piedzīvoto pētnieks pēcāk fiksēja

¹ Mitchel, L. M. 2006. Child-Centered? Thinking Critically About Children's Drawings as a Visual Research Method, *Visual Anthropology Review*, Vol. 22, Issue 1, 70 lpp.

² Ibid

³ Ibid

lauka piezīmju veidā, kas ir viena no sociālantropoloģijas pamattehnikām. Tiem bērniem vai jauniešiem, kas nevēlējās zīmēt, tika dota iespēja rakstīt sacerējumu par tēmu "Es ideālajā bibliotēkā". Bērni un jaunieši zīmēja mācību stundas laikā. Kopā tika savākti 543 darbi (255 - jaunākajās klasēs un 288 – vecākajās), no tiem 11 sacerējumi (visi vecākajās klasēs).

Pētījumā piedalījās skolēni vecumā no 6-17 gadiem. Zīmējot tika izmantoti krāsaini krītiņi (6 vai 10 krāsas) un A3 lieluma lapas.⁴ Pirms zīmēšanas pētījuma dalībnieki aizpildīja anketu. Aptaujājot 1.–4. klašu skolēnus (tekstā – mazie un jaunāko klašu skolēni) un 5.–9. klašu skolēnus (tekstā – lielie vai vecāko klašu skolēni) tika izmantotas atšķirīgas anketas. Izmantojot dalījumu šajās vecumgrupās, tika analizēti arī zīmējumi. Pētījumā tika izmantotas arī kvantitatīvās metodes - zīmējumi tika kodēti (kodu sistēmu izveidoja pētnieku grupa pēc visu zīmējumu apskates). Kodēšanu veica pētniece, kas bija piedalījies zīmēšanas procesā kā kvalitatīvais pētnieks, sadarbībā ar citiem pētniekiem. Rezultāti tika analizēti arī saistībā ar atsevišķiem anketas jautājumiem, lai noskaidrotu sakarības starp bibliotēkas lietošanas paradumiem un viņu priekšstatiem par ideālo bibliotēku.

Zīmējuma tēma - "Es ideālajā bibliotēkā" - atšķīrās no iepriekšējā, 2009.gadā veiktā SPI pētījuma, kad bija jāzīmē vienkārši bibliotēka. Jau pilotprojektā pētnieki novēroja, ka šādi formulēta tēma ļāva bērniem sajust, ka ar viņiem konsultējas par to, kas būtu nepieciešams publiskajā bibliotēkā, tādējādi aktīvi iesaistot viņus pētniecības procesā. Zīmēšanas laikā tēmas nosaukums uz balta fona A4 formātā tika piestiprināts pie tāfeles pēc anketēšanas. Atkarībā no bērnu vecuma intervētāja paskaidroja tēmu sīkāk. Tika lietoti tādi paskaidrojumi kā "*nākotnes bibliotēka*", "*Uzzīmē bibliotēku, uz kuru tu gribi iet!*", "*Uzzīmē krāsainu bibliotēku, mūsdienīgu bibliotēku!*", "*Uzzīmē, ko tu tur gribi redzēt!*" u.tml.

2. Kultūra un zīmējumi

Mākslas terapeite Katija Malhiodi norāda, ka, lai arī bērniības pieredze bieži tiek uzskatīta par universālu, tās attēlojumā nenoliedzami pastāv dažādi sociālkulturālie aspekti⁵. Piemēram, viņas pieredze Ķīnā parāda, ka bērni par pareizo zīmēšanas veidu atzīst tikai tiešu pārkopēšanu, tādēļ ir grūti izdarīt individuālus secinājumus par bērnu zīmējumiem. Tādējādi zīmēšanas pieredze ir kultūrspecifiska.⁶ Arī šī pētījuma ietvaros nenoliedzami atklājās sociālkulturālas iezīmes, jo zīmēšanas procesā bērni dalījās savā zīmēšanas pieredzē ar veselu klasi. Ne tikai sola biedriem bieži ir ļoti līdzīgi zīmējumi, dažādi temati "pāršalc" klasi. Tā, kādam skolēnam vienā klases pusē sākot zīmēt kādu elementu, piemēram, Makdonalda simbolu vai tīpašu telpisku risinājumu, tas parādījās zīmējumos citā klases telpas daļā, kurai tiešas saiknes ar pirmo autoru nebija. Izsekot smalkajam mehānismam, kas nodrošina šādu dalīšanos kopīgās reprezentācijās⁷, šī pētījuma ietvaros nebija iespējams, tādēļ varam vadīties tikai no pierņēmumiem par to galvenajiem iemesliem. Kaut gan oficiāli skolā nav prasības salīdzināt savu darbu vai atzīmes, praksē tas tiek darīts visu laiku (piemēram, pilotprojektā, tika novērots,

⁴ Bērni drīkstēja izmantot arī savus rakstāmrīkus (flomasterus, parastos zīmuļus, lineālus u.tml.), ko viņi arī darīja, jo daudzi sūdzējās, ka trūkst krāsu. Šī iemesla dēļ krāsu izvēle netika analizēta.

⁵ Malchiodi, C. 1998. *Understand Children's Drawings*. The Guilford Press. 20 lpp.

⁶ Ar kultūrspecifisku šeit domāta prakse vai uzvedība, kas nav universāla, bet gan atšķiras dažādās kultūrās

⁷ Ar reprezentāciju šeit domāts kognitīvajās zinātnēs pieņemtais termins "mentāla reprezentācija", kas ir kognitīvā jeb izziņas procesa, kura sastāvdaļas ir notikums, tā pārveidošana un saglabāšana prātā, iznākums. Sociālajās zinātnēs reprezentācijas ir nozīmīgas tad, kad tās kļūst kolektīvas.

ka gandrīz visi vienas klases biedri pētnieku klātbūtnē salīdzināja nupat rakstīta kontrol darba rezultātus). Tādā vietā kā skola, kur valda šie nerakstītie salīdzināšanas likumi, pastāv patiesas anonimitātes trūkums, kas arī nenodrošina iespēju pilnībā sevi izpaust. Zīmējumu analīzes sadaļā, citējot lauka piezīmes, vairākkārt tiks aprakstītas situācijas, kur zīmējumu autori papildināja savus zīmējumus tieši pēc konsultācijām ar skolasbiedriem.

Lai arī šobrīd ir neiespējami detalizēti aplūkot visai daudzšķautņaino bērnu un anonimitātes tēmu, ko šī pētījuma ietvaros vēl vairāk sarežģīja fakts, ka anketēšana un zīmēšana notika vienlaicīgi, tomēr svarīgi norādīt, ka pētījuma veicēji darīja visu iespējamo, lai bērnu tiesības uz anonimitāti (pat ja viņi dažreiz nesaprata, kāpēc tas vajadzīgs) tiktu nodrošinātas. Tāpat nav iespējams pilnībā pārbaudīt, cik lielā mērā tas, ko bērni un jaunieši sacīja pētniecei, tika izdomāts kā *post-factum* racionalizācija, tādēļ pētījumā izraksti no lauka piezīmēm izmantoti, lai ilustrētu konkrētu tēmu un nevis kā absolūtas patiesības pierādījums.

3. Zīmējumu analīze

Analizējot bērnu un jauniešu zīmējumus, bija vērojams, ka priekšstats par ideālo bibliotēku joprojām visbiežāk parādās bibliotēkas sniegtie pakalpojumi (grāmatas, datori). Tomēr, zīmējot *ideālo* bibliotēku, tie parādījās jaunā dinamikā, kas atšķīrās no iepriekšējiem pētījumiem, kad lūdza raksturot *priekšstatus* par bibliotēku. Bērni un jaunieši piedāvāja inovatīvus risinājumus bibliotēkas telpiskajā izvietojumā un pakalpojumu sniegšanā. Pie tam ideālā bibliotēka atklājās gan kā individuāla, gan kā sabiedriska telpa, kuras attēlojumā parādījās dažādas etniskas un dzimtes atšķirības.

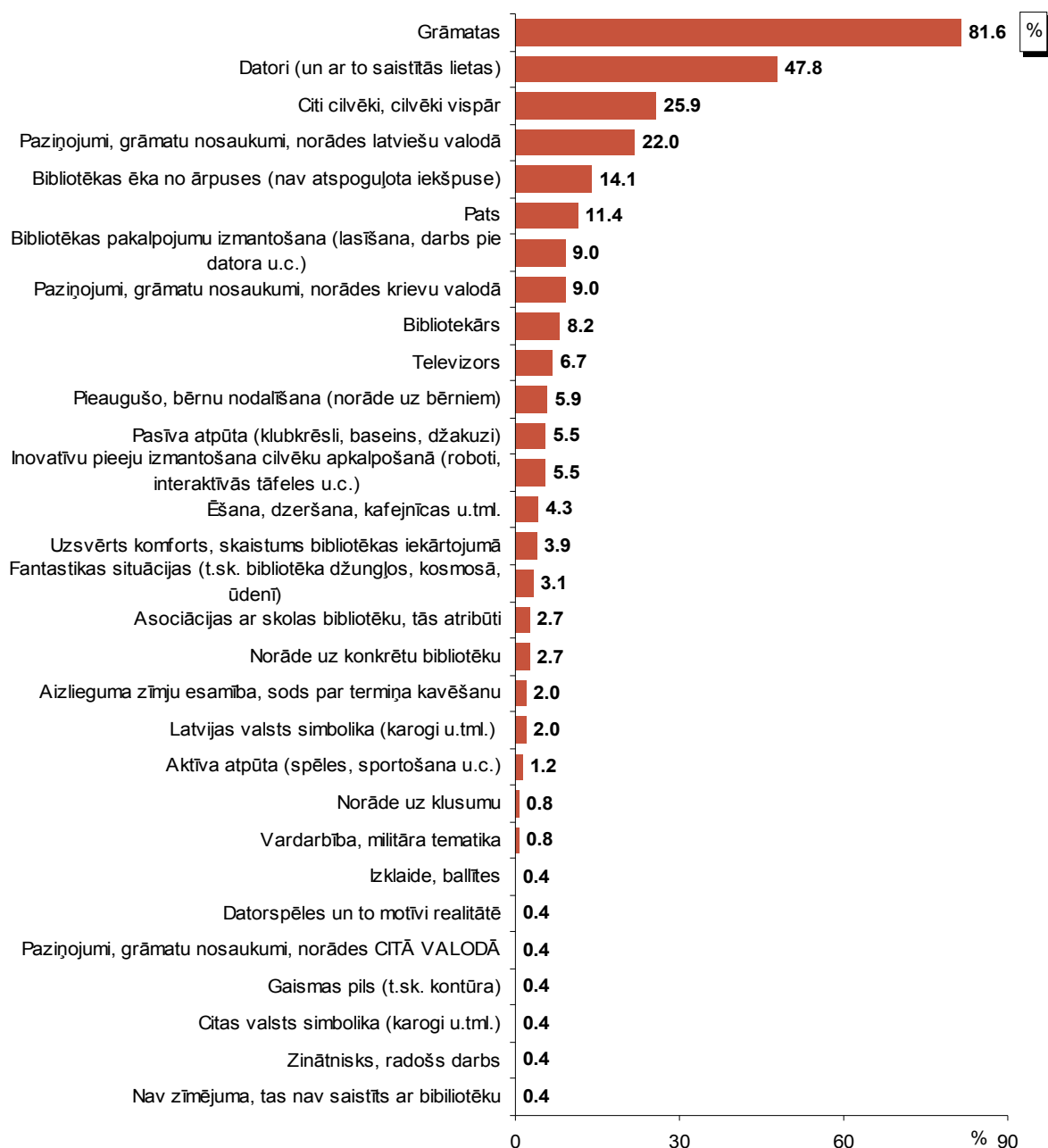
3.1. Vispārējās tendences

Analizējot **1.-4.klašu skolēnu zīmējumus**, jāsecina, ka visbiežāk, attēlojot ideālo bibliotēku, bērni zīmējuši grāmatas (82%). Otra biežāk zīmētā lieta ir datori, kas parādījās aptuveni katrā otrajā darbā (48%). Citas tēmas zīmētas retāk. 26% mazāko klašu skolēnu zīmējuši cilvēkus – nekonkretizētus bibliotēkas apmeklētājus (sevi pašu (11%) vai bibliotekāru (8%) skolēni attēlojuši nedaudz retāk). Salīdzinoši bieži jaunāko klašu skolēni zīmējumus papildināja ar uzrakstiem, paziņojumiem, paskaidrojumiem, norādēm vai grāmatu nosaukumiem gan latviešu (22%), gan krievu valodā (9%). Nedaudz vairāk par 1/10 jaunāko pētījuma dalībnieku zīmējuši bibliotēkas ēku no ārpuses (neatspoguļojot bibliotēkas telpu iekšpusi) (14%), bet 9% attēlojuši bibliotēkas pakalpojumu izmantošanu (piemēram, lasīšanu, darbu pie datora u.c.). Kopumā 6% sākumskolas skolēnu bija licies būtiski savos zīmējumos nodalīt pieaugušo un bērnu telpas bibliotēkā.

Jāatzīmē, ka skolēni zīmēja ne tikai bibliotēkā jau esošus pakalpojumus vai tipisku bibliotēkas iekārtojumu, bet arī piedāvāja dažādus jaunus pakalpojumus, neraksturīgu interjeru. Tā, piemēram, 7% 1.-4.klašu skolēnu zīmēja televizoru, zīmējumos parādījās pasīvās atpūtas elementi (klubkrēsli, džakuzi, atpūta pie baseina) (6%), inovatīvu pieeju izmantošana apmeklētāju apkalpošanā (roboti, lāzergrāmatas, skārienjūtīgi, interaktīvi ekrāni u.tml.) (6%), kafejnīcas (ēdieni, dzērieni) (4%), tika uzsvērts komforts un skaistums bibliotēkas iekārtojumā (4%), kā arī attēlotas dažādas fantastiskas situācijas (piemēram, bibliotēka džungļos, kosmosā, ūdenī u.c.) (3%).

Kopējos 1.-4.klašu skolēnu zīmējumu analīzes rezultātus skatīt nākamajā grafikā.

1.-4.klašu zīmējumu analīzes rezultāti

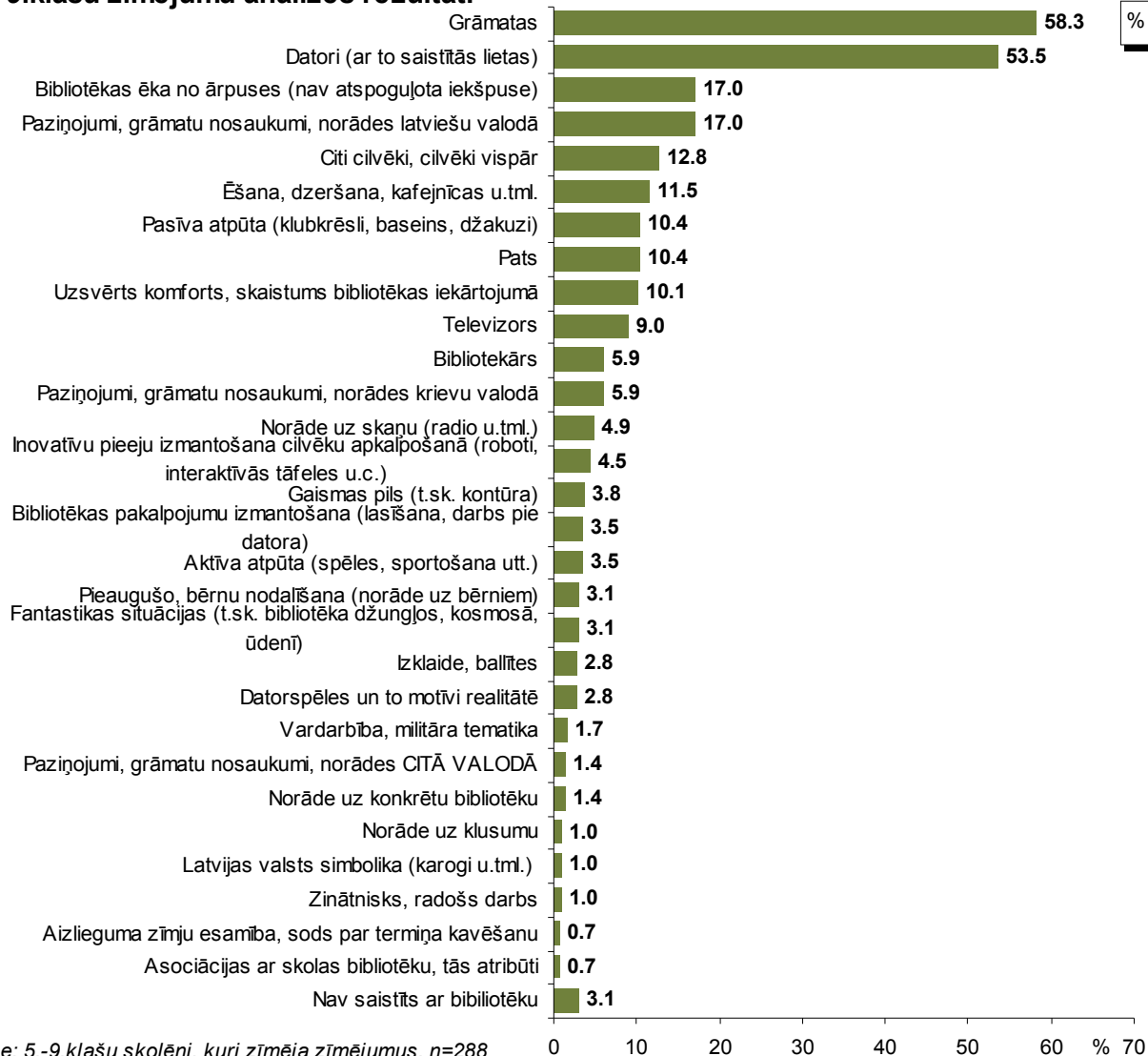
Bāze: 1.-4.klašu skolēni, kuri zīmēja zīmējumus, n=255

Kā liecina pētījuma dati, arī **5.-9.klašu skolēnu vidū** biežāk zīmētie ideālās bibliotēkas elementi ir grāmatas (58%) un datori (54%). Citas lietas attēlotas ievērojami retāk. 17% 5.-9.klašu skolēnu zīmējuši bibliotēkas ēku no ārpuses. Tikpat bieži attēloti dažādi paziņojumi, grāmatu nosaukumi un norādes latviešu valodā (17%) (krievu valodā: 6%). Līdzīgi kā 1.-4.klašu skolēnu zīmējumos, arī 5.-9.klašu skolēni zīmējuši cilvēkus – bibliotēkas apmeklētājus (13%), kā arī paši sevi (10%) un bibliotekāru (6%). Saīdzinoši bieži pētījuma dalībniekiem ideālā bibliotēkas asociējusies arī ar ēšanu, dzeršanu un kafējnīcām (12%), kā arī ar pasīvo atpūtu (10%) un TV (9%). Jānorāda, ka kā vieta, kur atpūsties aktīvi, bibliotēka attēlota retāk (4%). Savā ideālajā bibliotēkā arī 5.-9.klašu skolēni uzsvēruši komforta un estētiski baudāma interjera nozīmi (10%), kā arī inovatīvu pieeju izmantošanu (5%). Jāatzīmē, ka pretēji pieņēmumam par bibliotēku kā

vietu, kur jāievēro klusums, 5% 5.-9.klašu skolēnu savu ideālo bibliotēku zīmējuši, uzsverot skaņu (attēlojuši tumbas, radio, notis u.tml.).

Kopējos analīzes rezultātus skatīt zemāk pievienotajā grafikā.

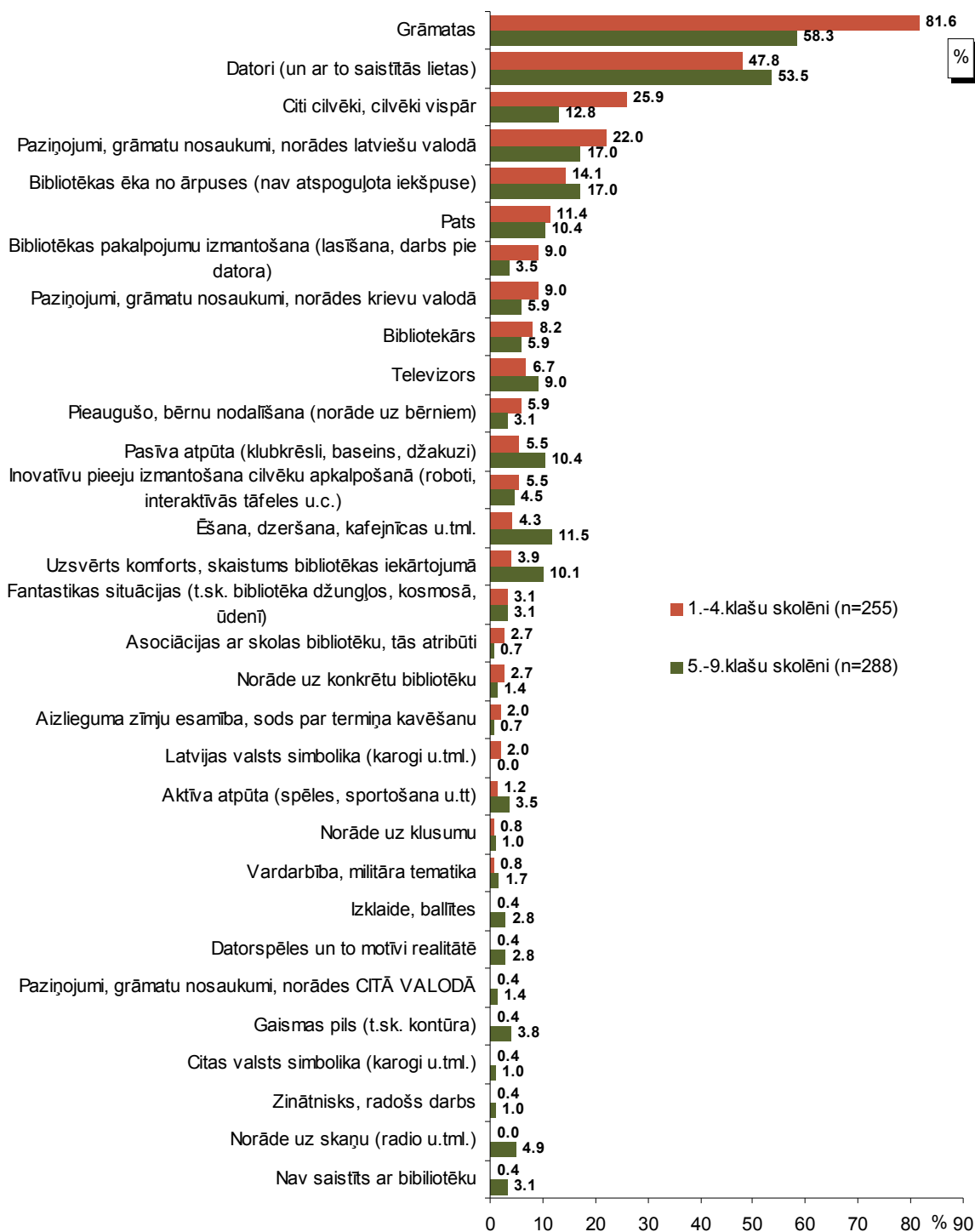
5.-9.klašu zīmējumu analīzes rezultāti

Bāze: 5.-9.klašu skolēni, kuri zīmēja zīmējumus, n=288

Raksturojot būtiskākās **atšķirības skolēnu zīmējumos atkarībā no klašu grupas**, jāsecina, ka jaunākie skolēni (1.-4.klases) biežāk zīmējuši grāmatas, cilvēkus, bibliotēkas pakalpojumu izmantošanas procesu, kā arī dažādus uzrakstus, paziņojumus paskaidrojumus. Savukārt vecāko klašu skolēni biežāk attēlojuši datorus, pasīvās atpūtas elementus, kafejnīcas, uzsvērtu komfortu un estētiku bibliotēkas interjerā, kā arī norādījuši uz skaņas (mūzikas) klātbūtni ideālajā bibliotēkā. Detalizētākus analīzes rezultātus skatīt zemāk pievienotajā grafikā.

1.-4. un 5.-9.klašu zīmējumu analīzes rezultātu

Bāze: skolēni, kuri zīmēja zīmējumus

3.2. Datoru un grāmatu dinamika ideālajā bibliotēkā

Pirms diviem gadiem (2009.gadā) veiktais pētījums, kurā arī tika izmantota zīmēšanas metode, atklāja, ka tradicionālais bibliotēkas tēls tiek saistīts ar grāmatām⁸, tādēļ šī pētījuma autoriem šķita būtiski paraudzīties, cik lielā mērā jaunās tehnoloģijas parādās ideālās bibliotēkas attēlojumā. 2009. gada pētījumā⁹ abas vecumu grupas datorus zīmēja salīdzinoši reti (27% 1.-4. klašu zīmētāju darbos, un 29% - 5.–9. klašu), bet 2011. gadā, kad skolēniem tika lūgts uzzīmēt ideālo bibliotēku, viņi datorus attēlojuši daudz biežāk (48% jaunāko klašu darbu un 54% - vecāko). Nozīmīgas pārmaiņas saistībā ar grāmatu klātbūtni zīmējumos notikusi vecāko autoru darbos. Jaunākie skolēni grāmatas zīmējuši 82% gadījumu, kas ir tuvu 2009. gada rezultātiem (80%), bet vecāko klašu zīmējumos šoreiz grāmatas parādās tikai 58% zīmējumu (salīdzinājumā ar 77% darbu 2009. gadā). Tādējādi 2011.gadā vecāko klašu skolēnu darbos datori (54%) un grāmatas (58%) parādās gandrīz vienlīdz bieži.

Lai arī jāņem vērā iespējamās divu gadu laikā notikušās izmaiņas bērnu priekšstatos par bibliotēku, var izvirzīt hipotēzi, ka datora parādīšanās gan vecāko, gan jaunāko skolēnu zīmējumos, kā arī grāmatu zīmēšanas biežuma samazināšanās vecāko klašu skolēnu vidū saistīta ar zīmējumu tēmu "ideālā bibliotēka", t.i., – bērni savā ideālajā bibliotēkā daudz vairāk nekā viņu priekšstatos par reālo bibliotēku redz informācijas tehnoloģiju klātbūtni. Un tie nav tikai datori. Zīmējumu autori attēlojuši arī citus inovatīvus tehnoloģiskus risinājumus: robotus, kas apkalpo cilvēkus, grāmatas, kas pa tiešo tiek ielādētas smadzenēs u.c. Inovatīva pieeja cilvēku apkalpošanā tikusi izmantota 6% jaunāko skolēnu zīmējumu, 5% - vecāko. Piemēram, Ilja¹⁰ (galvaspilsētas skola, 5. klase) par savu zīmējumu, kurā uzzīmēts cilvēks, kam virs galvas iedegusies lampiņa un kam blakus – citplanētietis, saka "Šajā bibliotēkā visu uzreiz ielādē smadzenēs (*закачивают все в мозгу*), vairāk neko bibliotēkā nemaz nevajag." Par citplanētieti Ilja paskaidro, ka tas tāpēc, ka tā esot nākotnes bibliotēka. Anatolijs (galvaspilsētas skola, 3. klase) savukārt apgalvo, ka viņa bibliotēkā būs sensora grāmatas (*сенсорные книги*), kurām, tāpat kā telefoniem, būs sensora ekrāni, un piebilst, ka vienīgi galīgi vecās bibliotēkās būs grāmatas ar papīra lapām.

Tehnoloģiskie jaunievedumi klasēs zīmēšanas procesā tika apspriesti un bieži drīz vien parādījās arī citu skolēnu darbos. Tā, piemēram, Jūlija (galvaspilsētas skola, 3. klase) savā bibliotēkas attēlojumā uzzīmējusi satelīta šķīvjus. Viņas blakussēdētājs prasa, kam bibliotēkā domāti satelīta šķīvji, vai viņi tur televizoru skatīsies. Zīmētāja atbild: "Nē, bet ja, nu, piemēram, iznāk jauna grāmata – kā lai bibliotēkā uzzina?" Blakussēdētājs piekrīt, ka – jā, tādi šķīvji tomēr esot vajadzīgi. Viņas skolasbiedrs savā zīmējumā arī iezīmē satelītšķīvji. Pēdējais piemērs liecina, ka citu bērnu viedoklis ietekmē zīmējumu saturu.

Pētījuma rezultāti ļauj izteikt pieņēmumu, ka tas, ka bērni zīmējuši grāmatas, ir pierādījums, ka tās viņiem ir nozīmīgas. Tā, piemēram, tie skolēni (abās klašu grupās), kas norādījuši, ka viņiem

⁸ Socioloģisko pētījumu institūts „Publiskās bibliotēkas un internets: Tehnoloģijas, pakalpojumi un ietekme uz sabiedrību”, 2009, 57.-58. lpp.

⁹ Ibid

¹⁰ Visi vārdi tekstā ir pseidonīmi

nepatīk vai ļoti nepatīk lasīt¹¹, grāmatas attēlojuši retāk nekā tie, kas atzīmējuši, ka viņiem patīk vai ļoti patīk lasīt.¹²

Pie tam pastāv sakarība starp to, vai zīmējumu autoriem mājās ir pašiem savas grāmatas un to, cik bieži viņi attēlojuši grāmatas, zīmējot ideālo bibliotēku. Jaunākajās klasēs tas, cik mājās ir savu grāmatu, neietekmē priekšstatu par grāmatām kā ideālās bibliotēkas sastāvdaļu, bet lielajiem – jo vairāk grāmatu ir mājās, jo biežāk tās tiek zīmētas arī bibliotēkā. Grāmatu attēlojumu ietekmē arī tas, vai skolēni bijuši bibliotēkā ārpus skolas vai nē. 1.–4. klašu skolēni grāmatas zīmē biežāk, ja atzīmējuši, ka viņi nekad nav bijuši bibliotēkā ārpus skolas (80% - ja bijuši, 89% - ja nav bijuši), kas, iespējams, norāda, ka dažreiz ideālās bibliotēkas tēls tiek uzburts no jau eksistējošām mentālām reprezentācijām par to, kāda ir bibliotēka (iespējams, balstoties skolas bibliotēkas pieredzē vai stereotipiskajā pieņēmumā, ka bibliotēka ir vieta, kurā ir grāmatas). Toties 5.-9. klašu skolēni, kas nav bijuši bibliotēkā ārpus skolas, retāk (51%) nekā tie, kas bibliotēkā ir bijuši (60%), zīmēja grāmatas. Ņemot vērā, ka vecākie bērni kopumā retāk nekā jaunākie zīmējuši grāmatas ideālās bibliotēkas redzējumā, ir iespējams izteikt pieņēmumu, ka jaunāko bērnu mītiskā mentālā reprezentācija ar ideālo bibliotēku kā vietu, kur ir grāmatas, nostabilizējas, bērniem kļūstot vecākiem, tikai tad, ja tie apmeklē kādu reālu bibliotēku.

Runājot par datoru attēlošanas atšķirībām, tie 1.-4.klašu skolēni, kas norādīja, ka nav bijuši bibliotēkā ārpus skolas, datorus zīmē aptuveni tikpat bieži (50%) kā tie, kuri norādīja, ka bibliotēku ārpus skolas ir apmeklējuši (49%) Savukārt vecāko klašu autoru vidū datorus biežāk zīmējuši tie, kuri ir bijuši bibliotēkā (56%) nekā tie, kuri nav (44%). Interesanti, ka tie vecāko klašu autori, kas apmeklē bibliotēku vairākas reizes nedēļā, datorus zīmē retāk (40% salīdzinājumā ar 54% vidējo), bet tie vecāko klašu pārstāvji, kas atzīmējuši, ka iet uz bibliotēku vismaz reizi mēnesī, biežāk zīmējuši gan datorus (71%), gan grāmatas (77%). Savukārt jaunāko klašu skolēni, kas norādījuši, ka apmeklē publisko bibliotēku gandrīz katru dienu, mazliet biežāk nekā caurmērā zīmējuši datorus (52% salīdzinājumā ar 48%), bet tie, kas norādīja, ka turp iet “vismaz reizi mēnesī”, tāpat kā vecāko klašu pārstāvji, visbiežāk zīmējuši gan grāmatas (93%), gan datorus (54%).

Pastāv arī sakarības starp to, cik bieži skolēni attēlojuši datorus un to, vai viņiem patīk lasīt. Tā, piemēram, jaunākie skolēni, kas atzīmējuši, ka viņiem ļoti patīk lasīt, savos darbos datorus zīmējuši retāk nekā caurmērā¹³, bet šī tendence neatkarīgas vecāko klašu darbos, kur datorus nedaudz retāk zīmējuši tie, kas norādījuši, ka nepatīk vai ļoti nepatīk lasīt.

Jāsecina, ka grāmatām un datoriem noteikti ir sava vieta bērnu ideālās bibliotēkas attēlojumā. Pastāv savstarpējas sakarības tam, cik bieži datori un grāmatas tiek zīmētas, atkarībā no tā, cik bieži bērni apmeklē bibliotēku, vai viņiem patīk lasīt un vai mājās ir savas grāmatas.

¹¹ Visu analīzei izmantoto kvantitatīvā pētījuma jautājumu biežuma sadalījumu, kā arī krustojumu tabulas skatīt pielikumā.

¹² Attiecīgi 36% un 50%, kam nepatīk, salīdzinājumā ar 62% un 85%, kam patīk vecākajās klasēs, 33% un 71%, kam nepatīk, salīdzinājumā ar 85% un 80%, kam patīk jaunākajās klasēs

¹³ Tie, kas šajā vecuma grupā atzīmējuši, ka “patīk” lasīt, datorus zīmējuši gandrīz tikpat bieži kā tie, kas atzīmējuši, ka “nepatīk”.

3.3. Ideālās bibliotēkas telpiskais risinājums

Iedomājoties ideālo bibliotēku, bērni nenoliedzami ļāvuši vaļu fantāzijai. Zīmēta gan bibliotēka zem ūdens, gan kosmosā, gan vienkārši ārpus telpām. Sekojošie piemēri no lauka piezīmēm ilustrē autoru domu gaitu un darbu daudzveidību. Zane (7. klase, lauku skola) uzzīmējusi datoru, kas atrodas pļavā: *“Mammas parasti saka, ka nav ko sēdēt pie datora, tad mēs iznesīsim datoru ārā un sēdēsīm zem klajas debess.”* Anna (2. klase, galvaspilsētas skola), kas uzzīmējusi bibliotēku no ārpusē, stāsta, ka tā būšot zemūdens bibliotēka, kas sastāvēšot no trim ēkām, vienu no kurām saukšot par austrumu ēku. Adriana (5. klase, galvaspilsētas skola) zīmējumā parādās bibliotēka kopā ar observatoriju. Apkārt bibliotēkai attēlots zils aizsargslānis, lai citplanētieši neiebruktu. Adrians paskaidro, ka nākotnē viss būšot bīstamāk nekā mūsdienās. Zīmējumā redzams arī uzraksts “Bibliotēka mazajiem noziedzniekiem” (*„библиотека для маленьких преступников”*). Līdzīgas bažas māc arī Anatoliju (3. klase, galvaspilsētas skola), kurš attēlojis bibliotēku, ko no teroristiem aizsargā *“polārais lauks”* (*“полярное поле”*).

Visu vecumu autori visbiežāk izvēlējušies attēlot bibliotēkas iekšpusi, tomēr zīmēta arī bibliotēkas ēka no ārpusē. Jaunāko un vecāko klašu skolēni ārpusi (bez jebkādiem iekšpuses elementiem) zīmējuši gandrīz vienlīdz bieži (mazajiem - 14%, bet lielajiem - 17%). Ideālā bibliotēkas telpiskajā risinājumā tika attēlotas arī fantastiskas situācijas (piemēram, bibliotēka kosmosā). Šādi bibliotēku attēlojuši vienlīdz bieži gan mazie, gan lielie autori – 3% zīmējumu. Savukārt norāde uz ideālo bibliotēku kā kādu konkrētu bibliotēku ir bijusi nedaudz svarīgāka mazajiem (3%) nekā lielajiem skolēniem (1%). Tāpat mazo zīmējumos (3%) nedaudz biežāk nekā lielo (1%) parādās skolas bibliotēkas atribūti (norāde uz klasēm bibliotēkas interjerā u.tml.). Lai arī, veicot kvantitatīvo zīmējumu analīzi, tas tieši neatklājās, lauka piezīmju ieraksti norāda, ka visbiežāk uz vietējo publisko bibliotēku kā ideālo norādīja mazpilsētas skolēni. Tā, piemēram, Laura no 6. klases mazpilsētā saka: *„Es uzzīmēju to, kas jau ir manā bibliotēkā. Man pietiek ar to, kas ir!”* Līdzīgs viedoklis ir arī vairākiem citu klašu pārstāvjiem, kas savos darbos, pēc kvalitatīvās pētnieces vērtējuma, attēlojuši elementus no vietējās bibliotēkas.

Patriks (9.klase, galvaspilsētas skola) savu darbu vēl tapšanas procesa laikā apraksta etnogrāfei: *„Te man malā būs dators ar super-duper wi-fi internetu. Blakus būs kačalka [sporta treniņieris], te pretī būs milzu spogulis. Te būs tumbas ar skaļu mūziku. Manā bibliotēkā būs aizliegts klusums! Ai, nu labi, un te būs galds un būs arī viena grāmata.”* Patrika darbs top, konsultējoties ar vienaudžiem. Tā, piemēram, grāmata, kas ir taisnstūrītis blakus datoram, tapusi, jo par to iepriekš runājuši tuvumā sēdošie puīši. Arī par to, vai tagad bibliotēkās ir bezvadu internets, Patriks iepriekš konsultējies ar sola biedru. Pēc zīmējuma aplūkošanas Patriks nolemj tukšumā iezīmēt arī lūku uz personisko observatoriju un piebilst: *“Jā, man ir slima fantāzija!”* Beigās tomēr zīmējumā uzradies arī grāmatu plaukts un tukšuma vietā – glezna: *„Te pie sienas būs glezna! Māksla taču mums visiem ir vajadzīga! Un gleznā iekšā būs vēl viena tāda pati telpa.”* Viņa klasesbiedrs Kārlis (9. klase, galvaspilsētas skola) savukārt bibliotēkas vietā ir uzzīmējis telpu ar gultām. Kad pētniece jautā, kam tur tās gultas bibliotēkā, puisis atbild, ka taču, lai gulētu – priekš kam tad vēl? Vēl viņš piebilst: *“No šejienes nemaz ārā tikt nevar! Reku logs aizmūrēts.”* Vai pēdējo zīmējumu uzskatīt par radošu telpisku risinājumu vai protesta paudumu, ir interpretācijas jautājums. Šajā atskaitē tas ievietots kā ilustratīvs piemērs pētnieces un autoru savstarpējai mijiedarbībai. Sekojošais piemērs savukārt ilustrē pētnieku novērojumu, ka, neatkarīgi no tēmas, autori bieži sākumā zīmēja to, kas viņus interesēja un tikai pēc tam piezīmēja klāt bibliotēkas elementus. Tā, piemēram, Arnis (6. klase mazpilsētas skola) saka, ka

viņa bibliotēkā būs baseins, kurā varēs lēkt iekšā no jumta. Tad paskatās uz antropoģi, un piebilst: *“Nu, labi piezīmēšu vēl galdu ar grāmatām arī!”*

Attēlojot bibliotēkas telpu, zīmējumos parādās jaunās Nacionālās bibliotēkas ēkas – Gaismas pils elementi, kontūru vai uzrakstu veidā. Tos attēlojuši lielākoties vecākie bērni. Tā vecāko skolēnu zīmējumos Gaismas pils vai tās elementi parādās 4% zīmējumu, savukārt jaunāko tikai vienā zīmējumā (un tas ir 4. klases skolēna). Viens no autoriem, Jānis (9. klase, lauku skola), atzīstot, ka vispār uz bibliotēkām neiet, piebilst: *“Uz to Rīgā, kas ceļas, gan es aizbraukšu. Tā jau būs tuvu ideālajai”*. Arī viņa sola biedrs uzrakstījis vienu lakonisku teikumu savā sacerējumā: *“Tā tad - es gaismas pili, jo, cik es zinu, viss tur būs izcili.”* Cits skolēns Artūrs (8. klase, galvaspilsētas skola) jautāja etnogrāfei: *“Atvainojiet, bet kāpēc būvē to lielo bibliotēku? “Tolka” [jēgas] taču nekādas nebūs.”* Jāatzīmē, ka tie nav tikai latviski runājošie bērni, kas zīmē Gaismas pili – arī krieviski runājošo bērnu zīmējumos parādās Gaismas pils, tiesa, nedaudz retāk (vecāko klašu grupā 2% zīmējumu salīdzinājumā ar 5% latviski runājošo). Tā etnogrāfei izdevās būt par liecinieci sarunai krievu skolas 7. klasē, kurā viena sola biedrene prasīja otram, vai viņa esot dzirdējusi, ka viena bibliotēka pie tilta būvējoties. Būtiski, ka Gaismas pils kā nacionāls elements vecāko klašu darbos saistībā ar bibliotēku parādās nedaudz biežāk nekā valsts simbolika (karogi u.tml.), kas vērojams 2% jaunāko klašu darbos un 1% - vecāko skolēnu. Jāpiebilst, ka parādās arī citu valstu simboli, tomēr tas notiek vēl retāk – tikai vienā darbā.

Interesanti, ka jaunāko klašu skolēni uzskatījuši par būtisku norādīt, ka bērnu un pieaugušo telpa ir nodalīta (6%), kas ir mazāk nozīmīgi vecākajiem skolēniem (3%). Bērnu un pieaugušo nodalījums nedaudz aktuālāks bijis latviski runājošiem – 8% mazajās un 4% lielajās (krievvalodīgiem – 3% gan mazajās, gan lielajās klasēs). Atliek secināt, ka vismaz daļa bērnu ideālā publiskajā bibliotēkā sevi redz kā no pieaugušajiem nodalītu, atsevišķu grupu (tiesa, nevar izslēgt, ka savos zīmējumos bērni ietekmējušies arī no faktiskās situācijas bibliotēkā, kur bērnu un pieaugušo nodaļas tiek nodalītas).

Vecāko klašu skolēniem 5% zīmējumu nozīmīgi licies arī norādīt uz skaņas klātbūtni (ar radio vai stereo palīdzību), kas parasti netiek asociēta ar reālo bibliotēkas telpu, kurā strādā pieaugušie. Visu vecumu bērni bibliotēkā vēlējušies arī televizoru, par ko sīkāk tiks rakstīts nākamajā sadaļā “Bibliotēkas pakalpojumi.” Jaunākie autori nevienā zīmējumā nav norādījuši uz skaņu, bet divos gadījumos parādās norāde uz klusumu (aizlieguma veidā). Tiesa, arī vecākajās klasēs ir atsevišķi zīmējumi ar norādi uz klusumu (1% jeb 3 zīmējumi).

Negatīvas asociācijas aizlieguma zīmju formā (suņu un saldējuma aizliegumi vai norāde par soda naudu) ir 1% lielo un 2% mazo skolēnu zīmējumu, kas nav īpaši daudz un, iespējams, saistīts ar vismaz daļas autoru vēlmi attēlot ideālo, nevis esošo situāciju. Tomēr jāatzīmē, ka etnogrāfiskā pētījuma gaitā kvalitatīvajam pētniekam gan nācās uzklaut arī negatīvus viedokļus par bibliotēkām. Piemēram, divi sola biedri 7.klasē attēlojuši vienādas karikatūrveidīgas sejas, par kuru viens skaidro, ka viņš ne īpaši mīlot bibliotēkas un tādēļ attēlojis savu seju tajā, viņa skolasbiedrene savukārt saka, ka zīmē šķūni, jo nevarot ciest bibliotēkas. Anda (7. klase, lauku skola) jautā sociālantropoģei: *“Es varu uzrakstīt, ka man vienalga, kāda ir bibliotēka?”* Sociālantropoģe: *“To arī var.”* Kā redzams no nākamā piemēra lauka piezīmēm, bibliotēkas apmeklēšana vecākajās klasēs netiek uzskatīta par “krutu”. Mazpilsētas 8. klasē zīmēšanas laikā tiek apspriests, kas ir „kruts” un kas nav, ar domu, ka zīmēšana noteikti nav „kruta”. Tad Andis (8. klase, mazpilsētas skola) sāk pārnest vienam no tiem, kas, atšķirībā no lielas daļas klases puīšu, kaut ko zīmē: *„Atzīsti, ka tu katru dienu ej uz*

bibliotēku! ” Zīmētājs sāk nepārprotami taisnoties, saka, ka neiet vis, ka agrāk esot gājis, bet tagad vairs neejot, jo tagad varot tieši uz autobusu paspēt. Pētījums arī parāda, ka, jo vecāki skolēni, jo biežāk viņi izteica protestu pret pētījumu kā tādu un arī zīmēšanu kā tā sastāvdaļu, sakot, ka nezīmēšot vai ka nemākot zīmēt. To parāda arī kvantitatīvie dati – savdabīgā protesta forma jeb ar bibliotēku nesaistīti zīmējumi vecākajās klasēs parādās biežāk (7 zīmējumi vecākajās pret 1 jaunākajās). Ņemot vērā šo tendenci, var izteikt pieņēmumu, ka arī ar bibliotēku nesaistīta tēma būtu izsaukusi kritisku reakciju no vecāko klašu pārstāvjiem.

Jāsecina, ka, zīmējot ideālo bibliotēku, bērni piedāvājuši dažādus risinājumus - gan fantastiskus vai šobrīd neeksistējošus (piem., atļaujot savā bibliotēkā skaņu), gan norādījuši uz kādu konkrētu bibliotēku kā ideālo publisko bibliotēku. Jāatzīmē, ka negatīvās emocijas, kas viņiem rodas saistībā ar bibliotēkām, tieši tiek attēlotas tikai retos gadījumos.

3.4. Bibliotēkas pakalpojumi

Pētījuma veicējiem likās būtiski noskaidrot, kādus pakalpojumus autori attēlo no bibliotēku reāli uz šo brīdi piedāvājumiem un kādus piedomājuši klāt. Aktīvu dalību jau šobrīd pieejamo pakalpojumu izmantošanā (piemēram, cilvēks, kas sēž pie datora vai lasa grāmatu) attēloja 9% jaunāko, bet tikai 4% - vecāko klašu skolēnu. Interesanti, ka krieviski runājošie vecākie bērni nedaudz biežāk zīmējuši cilvēkus, kas izmanto bibliotēkas pakalpojumus, (5% pret 2% latviski runājošo vecāko skolēnu starpā). Ticis attēlots arī zinātnisks vai radošs darbs (vienā jaunāko klašu skolēnu darbā un trijos (jeb 1%) vecāko).

Kā jau minēts, inovatīvs vai fantastisks risinājums cilvēku apkalpošanai bibliotēkā tika izmantots 6% jaunāko skolēnu zīmējumu, 5% – vecāko, turklāt krievvalodīgie vecāko klašu skolēni to attēlojuši salīdzinoši biežāk nekā latviski runājošie (7% krievvalodīgie, latviski runājošie – 3%). Tā, piemēram, Aleksandrs (galvaspilsētas skola, 1. klase) uzzīmējis bibliotēku, kur uz grīdas ir zaļas bultiņas, kas norāda apmeklētājiem, kur jāiet. Apakšējā labējā stūrī attēlots robots, kurš padod cilvēkiem grāmatas no augšējiem plauktiem. Ir arī galds, pie kura sēž bibliotekārs. Aleksandrs stāsta, ka uz tā galda būšot arī ekrāns, kas rāda, kādas grāmatas izsniegt. Viņš arī īpaši uzsver, ka tā ir tieši PILSĒTAS bibliotēka (“городская библиотека”). Viņš stāsta, ka bibliotēkā varēšot arī pirkt grāmatas, bet dažiem būšot īpašas kartes, ar kurām varēs izņemt grāmatas bez maksas.

Savukārt vecākajās klasēs 12% skolēnu (un tas ir piektais nozīmīgais elements šajā vecuma grupā) attēlojuši ar pārtiku saistītus pakalpojumus (bāriņu, kafejnīcu vai atsevišķu ēdienu un dzērienu). Šādi pakalpojumi jaunāko klašu audzēkņu darbos parādās retāk (4%). Salīdzinoši augsts procents vecāko klašu skolēnu (9%), ņemot vērā, ka bibliotēkās parasti nav televizoru, savā ideālajā bibliotēkā uzzīmējuši TV. Savukārt jaunāko klašu skolēnu zīmējumos televizors parādās 7% gadījumu. Saskaņā ar atbildēm uz anketas jautājumiem gan jaunāko, gan vecāko klašu skolēni, kas teikuši, ka viņiem nepatīk lasīt, televizoru nezīmē biežāk nekā tie, kuriem lasīt patīk. Tātad televizors bibliotēkā zīmēts nevis kā alternatīva lasīšanai, bet gan kā papildinājums vai vienkārši neiztrūkstoša ikdienas sastāvdaļa (arī aptauja parāda, ka lielākā daļa skolēnu televizoru skatās gandrīz katru dienu: vecākajās klasēs - 81%). Kāds otrās klases skolnieks ideālajā bibliotēkā uzzīmējis gan kafejnīcu, gan televizoru: Andrejs (2. klase, galvaspilsētas skola): “Bibliotēkā būs liels televizors, un ļaudis turp ies skatīties televizoru “в библиотеке будет большой телек, и люди будут ходить туда смотреть телек”).

Runājot par ideālās bibliotēkas pakalpojumu klāstu, jāatzīmē, ka vecāko klašu skolēni attēlojuši arī ballīšu elementus (3% zīmējumu), savukārt jaunāko klašu skolēniem tie nav bijuši tik nozīmīgi (tikai 1 zīmējums). Salīdzinoši daudzos zīmējumos attēloti arī ērti krēsli vai dīvāni ar spilveniem, kā arī cilvēki, kas atpūšas tajos vai pie baseina, ko pētījuma veicēji klasificēja kā pasīvās atpūtas elementus. Tādi sastopami 10% vecāko skolēnu un 6% jaunāko skolēnu darbu. Savukārt aktīvā atpūta (sporta un aktīvu spēļu elementi) parādās retāk – 1% - jaunāko un 4% - vecāko klašu skolēnu darbu. Jāsecina, ka, jo vecāki skolēni, jo vairāk viņi bibliotēku vēlētos redzēt gan kā dinamisku, skaņas piepildītu vietu, kur var komunicēt ar vienaudžiem, gan arī vietu, kur atpūsties. Protams, te jāpiezīmē, ka šo elementu trūkums jaunāko autoru darbos, iespējams, saistāms ar prasmju trūkumu, nevis nevēlēšanos tādus zīmēt. Šeit nāk prātā salīdzinājums ar Rīgā aizvien populārākajām kafejnīcām, kur pieejams bezvadu internets, ēdiens un dzēriens, fonā skan viegla mūzika un cilvēki klusi sarunājas vai arī pa vienam strādā ar datoru vai pavada laiku internetā.

Kopumā jāsecina, ka vecākie zīmējumu autori attēlojuši dažus bibliotēkas pakalpojumus, kas vairāk pietuvināti kādai izklaides vietai, tādai kā kinoteātris vai kafejnīca, kur iespējams pasīvi baudīt saturu (TV), gan arī paēst, gan arī radoši un aktīvi iesaistīties dažādās darbībās, kā arī pat piedalīties kādā ballītē. Jaunāko klašu skolēniem savukārt šie elementi bijuši mazāk svarīgi (bet ne nesvarīgi), un viņi vairāk attēlojuši iesaistīšanos jau esošos pakalpojumos.

3.5. Cilvēki bibliotēkā: sabiedriska vai individuāla telpa?

Kultūrspecifisks elements skolēnu zīmējumos nenoliedzami ir cilvēku attēlojums: tas, kādās darbībās viņi iesaistīti, vai viņi tur atrodas vieni vai kopā ar citiem. Pētījuma veicējiem nozīmīgi likās uzzināt, vai autori bibliotēku redz kā sabiedrisku vai individuālu telpu, t.i., – vai zīmējumos viņi sevi redz vienus vai kopā ar citiem cilvēkiem. Jau etnogrāfiskā pētījuma laikā atklājās, ka daļa bērnu priekšroku dod vietai, kurā atrodas tikai viņi vieni. Piemēram, Pēteris (5. klase, lauku skola), aprakstot savu ideālo bibliotēku: *“Neviena cilvēka, ielaiž tikai mani.”* Anda (5. klase, lauku skola) no tās pašas klases savukārt jautā: *“Man mājās ir dators un internets un ļoti daudz grāmatu, vai es varu zīmēt savu māju?”*

Tieši tāpat kā 2009. gada pētījumā, zīmējumos salīdzinoši reti tikuši attēloti cilvēki. Tam var būt dažādi skaidrojumi, ieskaitot to, ka cilvēkus ir grūti vai psiholoģiski neērti¹⁴ uzzīmēt. Jaunākie skolēni biežāk attēlojuši citus cilvēkus (13% vecākajās klasēs, 26% – jaunākajās), kas sakrīt ar 2009. gada pētījuma datiem (attieciņi 13% un 24%)¹⁵, bet sevi gandrīz vienlīdz bieži (11% jaunākajās pret 10% vecākajās). Jāpiebilst arī, ka cilvēki bija trešais biežāk zīmētais elements jaunāko autoru un piektais vecāko autoru darbos. Lauka piezīmes parāda, ka sevi bērni bieži zīmēja tikai pēc atgādinājuma, un, ņemot vērā, ka tas netika atgādināts visās klasēs, tad šie rezultāti nav pilnīgi precīzi.

9% jaunāko skolēnu un 6% vecāko klašu skolēnu zīmējuši bibliotekāru. Tas kopumā ir nedaudz biežāk nekā 2009. gada pētījumā (kur šis skaits bija attiecīgi 5% un 4%), bet nav iespējams droši noteikt, vai šīs pārmaiņas radušās saistībā ar tēmas maiņu vai kādu citu faktoru. Jaunākajās klasēs (līdzīgi kā ar grāmatām) bibliotekāru mazliet biežāk zīmējuši tie pētījuma

¹⁴ Mākslas terapijā tieši cilvēku attēlojums visbiežāk tiek izmantots, lai diagnosticētu dažādas problēmas bērnu un jauniešu dzīvē

¹⁵ Socioloģisko pētījumu institūts „Publiskās bibliotēkas un internets: Tehnoloģijas, pakalpojumi un ietekme uz sabiedrību”, 2009, 60.lpp

dalībnieki, kuri nav bijuši bibliotēkā ārpus skolas, iespējams, savā mentālajā reprezentācijā bibliotēku asociējot ar skolas bibliotekāri. Tikai nedaudz retāk kā bibliotekārs (6% jaunāko un 5% vecāko skolēnu darbos) attēloti inovatīvi risinājumu cilvēku apkalpošanā, piemēram, roboti, kas apkalpo cilvēkus bibliotēkā vietā. Tā, Vadims (2.klase, galvaspilsētas skola) stāsta, ka viņa bibliotēkā būšot domu lasītājs, ar tādu kā rociņu galā – kādu grāmatu cilvēks padomā, tādu viņam rociņa padod. Tad uzreiz arī robots-bibliotekārs to grāmatu pierēģistrē datorā.

Nesalīdzinot šos datus ar citu valstu līdzīgiem pētījumiem, nav iespējams noteikt, vai tendencei, zīmējot ideālo bibliotēku, nezīmēt cilvēkus, ir kultūrspecifisks raksturs. Tomēr interesanti, ka arī šajā pētījumā parādās atšķirības atkarībā no valodas, kurā bērni runā mājās – vecāko bērnu grupā latviski runājošie bērni cilvēkus attēlojuši retāk (9% gadījumu, bet no krieviski runājošajiem: 18%). Jaunākajās klasēs atšķirība ir nedaudz mazāka: latviski runājošie - 23% gadījumu, bet krieviski – 30%. Interesanti, ka bibliotekāru krieviski runājošie lielākie bērni zīmējuši nedaudz retāk nekā latviski runājošie. Arī sevi krieviski runājošie zīmējuši nedaudz retāk. No šī izriet, ka latviski runājošie bērni retāk nekā krieviski runājošie attēlo citus cilvēkus, bet mazliet biežāk sevi un bibliotekāru. Šī pētījuma ietvaros nevar secināt, vai šīs atšķirības izriet no etniskiem iemesliem, no tēmas interpretācijas uz vietas, vai kāda cita faktora.

Kopumā jāatzīmē, ka gan 2011. gadā zīmētā ideālā, gan 2009. zīmētā reālā bibliotēkas telpa tikusi uztverta kā vieta, kurā nav pārāk daudz cilvēku. Jaunākie skolēni divreiz biežāk attēlojuši cilvēkus, bet arī tad tie parādās tikai ¼ daļā visu zīmējumu. Krievvalodīgie autori abās vecuma grupās cilvēkus attēlojuši biežāk, bet nedaudz retāk zīmējuši bibliotekāru un sevi. Turklāt bibliotekārs ideālā bibliotēkā parādās nedaudz biežāk nekā 2009.gadā zīmētajā reālajā bibliotēkā, tomēr tas zīmēts retāk nekā, piemēram, autors pats. Arī lauka pētījuma laikā vairāki bērni norādījuši, ka savu ideālo bibliotēku redz kā individuālu telpu. Pretstatā šim secinājumam savukārt ir iepriekšējā sadaļā aprakstītā vēlme, vismaz vecāko bērnu starpā, bibliotēkā piedzīvot „tusiņu”, kurā, pēc definīcijas, jāpiedalās vairākiem cilvēkiem. Jāsecina, ka kopumā ideālā bibliotēka ir vieta, kurā dominē grāmatas un datori, bet cilvēki tikai pēc tam.

3.6. Bibliotēka etniskā griezumā

Kvantitatīvā pētījuma ietvaros skolēni neatzīmēja etnisko piederību, bet anketā norādīja valodu, kurā runā mājās. Jaunākajiem pētījuma dalībniekiem pēc valodas dalījuma parādās interesantas atšķirības, zīmējot pasīvās atpūtas elementus, kas bijusi nozīmīga 10% krievvalodīgo un tikai 1% latviski runājošo. Uzsvērts komforts bibliotēkas iekārtojumā (īpaši dekorētas telpas - gleznas, statujas; uzsvars uz ērtu sēdēšanu – klubkrēsli, mīkstie „pufi”, paklāji, dīvāni) nedaudz svarīgāks bijis krievvalodīgiem autoriem (6%, latviski runājošajiem – 3%), tāpat kā inovatīvās pieejas attēlojums (krievvalodīgajiem – 7%, latviski – 3%). Tomēr vecākajās klasēs šī sakarība nav vērojama. Tā, piemēram, gan pasīvo atpūtu, gan uzsvērtu komfortu krievvalodīgie vecāko klašu audzēkņi attēlojuši nedaudz retāk (9% pret 11% latviski runājošiem). Savukārt inovatīvā pieeja vecākajiem skolēniem attēlota gandrīz vienlīdz bieži (latviski: 5% un krieviski: 4%). Gan vecāko, gan jaunāko klašu krieviski runājošie skolēni biežāk zīmējuši televizoru nekā latviski runājošie (vecākajās attiecīgi 13% pret 8%; jaunākajās: 10% pret 4%). Savukārt bibliotēku no ārpuses krieviski runājošie zīmējuši retāk (jaunākajās klasēs – krieviski runājošie: 10%, latviski: 17% un vecākajās krievvalodīgie: 14%, latviski runājošie: 18%).

Tur, kur attēloti virsraksti vai citas rakstiskas norādes (piemēram, grāmatu nosaukumi), krieviski runājošie savos darbos lietojuši uzrakstus krievu valodā (18% jaunāko klašu grupā un 12% vecāko), bet 8% jaunāko un 7% vecāko krievvalodīgo skolēnu ideālajā bibliotēkā paredzējuši arī uzrakstus latviešu valodā. Latviski runājošie savukārt krievu valodas tekstus izmanto reti (vecākajās klasēs nevienā darbā latviski runājošie nav izmantojuši krievu valodu, bet jaunāko latviski runājošo skolēnu darbos krievu teksti parādās 2% darbu). Šie secinājumi diezgan precīzi attēlo valodas telpu, kurā eksistē krieviski un latviski runājošie skolēni, t.i., telpu, kur pat ideālajā bibliotēkā uzraksti bieži vien ir latviešu valodā gan krievvalodīgo, gan latviski runājošo interpretācijā. Citās valodās norādes zīmējumos bija atrodamas vēl retāk – respektīvi 1% visu vecāko autoru un 0,4% visu jaunāko autoru darbos. Lauka pētījuma laikā tika novērots, ka daži krievvalodīgie skolēni izteica viedokli, ka publiskā bibliotēkā viss noteikti esot latviešu valodā, tādēļ viņi arī neredzēja iemeslu turp doties.

Jāsecina, ka ideālās bibliotēkas interpretācijā pastāv atšķirības atkarībā no tā, kādā valodā bērni norādījuši, ka viņi runā mājās (kas lielākajā daļā gadījumu arī bija valoda, kurā viņi mācījās). Tomēr atšķirības ne vienmēr bija tik lielas, lai tās varētu attiecināt uz nozīmīgām starpkultūru atšķirībām. Jāņem vērā arī tas, ka pētījuma ietvaros visi krievvalodīgie skolēni aptaujāti Rīgas skolā, savukārt starp latviski runājošajiem ir arī skolēni no citu pilsētu un lauku skolām. Droši var apgalvot tikai to, ka šī pētījuma ietvaros krievvalodīgie bērni (gan vecākie, gan jaunākie) mazliet biežāk attēlojuši citus cilvēkus un televizoru, bet retāk – bibliotēkas ēku no ārpuses, sevi pašu un bibliotekāru. Gan latviski, gan krieviski runājošie ideālās bibliotēkas attēlojumā izmantojuši latviešu valodas uzrakstus, bet krievvalodīgie biežāk vēlējušies, lai viņu ideālajā bibliotēkā būtu uzraksti krievu valodā.

3.7. Dzimtes aspekts

Analizējot iegūtos datus, dažādās kategorijās atklājās izteiktas atšķirības saistībā ar to, vai zīmējumu autori bija meitenes vai zēni. Jāmin, ka arī telpiski vairākās klasēs pastāvēja fizisks nodalījums - meiteņu puse vai solu rinda iepretim zēnu rindai vai pusei. Metodoloģiski būtiski atzīmēt, ka datus vāca un kodēja sievietes dzimtes pētnieces, kas, iespējams, noveda pie situācijas, kurā sievietes tematika bija vieglāk atpazīstama vai arī sievietes dzimtes informantes jutās vairāk uzklusītas. Jāsaka gan, ka gan zēni, gan meitenes ikdienā operē skolas vidē, kas ir izteikti sievietes dzimtes dominēta. Tā, piemēram, pētījuma gaitā iznāca sastapties tikai ar vienu skolotāju – vīrieti (priekšmeta pasniedzējs vecākajās klasēs) un vienu direktoru – vīrieti.

Nozīmīgākā atšķirība atklājās tajā, ka meitenes biežāk nekā zēni zīmējušas grāmatas, jo īpaši 5. – 9. klašu vecuma grupā, kur tās zīmēja 69% meiteņu un 46% zēnu. Jaunākajās klasēs atšķirība ir daudz mazāka (83% salīdzinājumā ar 80%). Jaunāko klašu meitenes nedaudz retāk nekā zēni zīmē datorus (47% salīdzinājumā ar 50%), savukārt vecāko klašu meitenes datorus zīmē biežāk (58% salīdzinājumā ar 49%). Arī televizoru vecākās meitenes zīmē biežāk nekā jaunākās (4% jaunākajām un 11% vecākajām). Ja saistībā ar grāmatu attēlojumu varētu izteikt pieņēmumu, ka, iespējams, meitenes izmanto vairāk stereotipisku asociāciju ar bibliotēku (t.i., asociē to ar tradicionālajām grāmatām), to noteikti nevar teikt par datoru attēlojumu (jo īpaši vecāko meiteņu darbos), tādēļ grāmatu dominanci meiteņu darbos, iespējams, var skaidrot ar to, ka viņas grāmatas arī biežāk lasa. Tā, piemēram, kvantitatīvā pētījuma ietvaros gan jaunāko, gan vecāko klašu meitenes biežāk nekā zēni norādījušas, ka viņām patīk lasīt (jaunākās - 94% meiteņu salīdzinājumā ar 81% zēnu, vecākajās klasēs 74% meiteņu salīdzinājumā ar 41% zēnu).

Meitenes biežāk nekā zēni zīmējušas kafejnīcu un citus ēšanas/dzeršanas elementus (15% vecāko klašu meiteņu pret 8% zēnu un 7% jaunāko meiteņu salīdzinājumā ar 2% puiku). Arī uzsvērti komfortablus apstākļus abās vecuma grupās savos darbos meitenes attēlo biežāk nekā zēni (16% meiteņu pret 4% zēnu vecākās klasēs, kā arī 5% meiteņu pret 2% zēnu jaunākajās). Meitenes biežāk nekā zēni zīmējušas arī pasīvās atpūtas elementus (13% pret 8% vecākajās klasēs, 7% pret 4% - jaunākajās). Gan vecākie, gan jaunākie zēni savukārt biežāk bibliotēkā attēlo fantastiskas situācijas. Tās parādās 5% gan jaunāko, gan vecāko zēnu zīmējumos pret 1% (vecāko) un 2% (jaunāko) meiteņu zīmējumu. Tātad meitenes savos zīmējumos biežāk nekā zēni dod priekšroku pagulēšanai skaistos dīvāniņos un pasēdēšanai kafejnīcā, kamēr zēni biežāk sevi redz dažādās fantastiskās situācijās, piemēram, aizstāvot bibliotēku no citplanētiešiem vai sadarbojoties ar robotiem. Pie tam šīs atšķirības līdz ar autoru vecumu tikai palielinās.

Tomēr ne vienmēr abās vecuma grupās pastāv līdzīgas sakarības. Tā, piemēram, jaunākās meitenes biežāk zīmējušas sevi (15% salīdzinājumā ar 6%), bet vecāko skolēnu darbos šī sakarība neatkārtojas (11% zēnu pret 10% meiteņu). Turklāt, kamēr jaunāko klašu meitenes un zēni vienlīdz bieži attēlo citus cilvēkus (26% gan zēniem, gan meitenēm), vecāko klašu meitenes cilvēkus zīmē retāk nekā zēni (9% meitenēm pret 17% zēniem). Jaunākās meitenes arī biežāk nekā zēni zīmēja bibliotekāru (10% pret 6%), bet vecākās to darīja nedaudz retāk - 5% pret 7%. Tātad jāsecina, ka, jo vecākas meitenes, jo retāk zīmē sevi un citus cilvēkus (ieskaitot bibliotekāru), kas ir pretēji stereotipam, ka meitenes esot uz cilvēkiem orientētākas un komunikablākas par zēniem. Lai arī tiek uzskatīts, ka stereotipiska uzvedība nostiprinās ar vecumu, šajā gadījumā vērojams gluži pretējais.

Līdzīga nesakrītība novērojama arī citos aspektos. Jaunākās meitenes, piemēram, retāk nekā zēni attēlojušas televizoru (4% salīdzinājumā ar 11% zēniem), bet vecākās to zīmējušas nedaudz biežāk (11% zīmējumu) nekā zēni (8% zīmējumu). Jāatzīmē arī, ka tiešas norādes uz datorspēlēm vai to motīvi zīmējumos jaunāko klašu grupā neparādījās neviena zēna darbā (bet vienas meitenes), bet vecākajās klasēs zēni datorspēļu elementi bija sastopami septiņos zēnu un tikai vienas meitenes darbā. Savukārt vardarbības elementus savos zīmējumos 5.-9. klašu meitenes zīmējušas gandrīz tikpat bieži kā zēni (divas meitenes un trīs zēni), kamēr mazajās vardarbības elementus zīmējuši divi zēni un neviena meitene.

Lai arī šī pētījuma mērķis nav analizēt, vai šīs atšķirības ir dabiskas vai iegūtas socializācijas (kultūrspecifiskas) ceļā, tomēr zīmējumos parādās dzimtei specifiskas atšķirības, kas nemainās atšķirībā no vecuma vai padziļinās, kā, piemēram, komforts un pasīvā atpūta kā vēlamā pazīme meiteņu darbos, savukārt citi faktori ir mainīgi atkarībā no vecuma. Visu vecumu meitenes biežāk nekā zēni zīmēja grāmatas. Īpaši raksturīgi tas ir 5.- 9. klašu grupā. Savukārt datorus jaunākie zēni un meitenes zīmē gandrīz vienlīdz bieži, bet vecākās meitenes datorus zīmē pat nedaudz biežāk. Lai arī zīmējumos apstiprinās tādi stereotipiski risinājumi kā izteikts komforts bibliotēkas interjerā, vēlme pēc pasīvas atpūtas pie baseina vai pasēdēšana kafejnīcā kā meitenēm raksturīgās tēmas, bet fantastiskas situācijas un datorspēļu elementi (tikai vecāko zēnu zīmējumos) kā zēniem raksturīgas tēmas, tomēr nevar teikt, ka, analizējot zīmējumus dzimtes griezumā, vienmēr atklājas stereotipiska domāšana. Tā, piemēram, zēni un meitenes gandrīz vienlīdz bieži zīmēja tehnoloģijas (gan datoru, gan vecākajās klasēs arī televizoru). Turklāt, pretēji stereotipam par sievišķīgi "dabisko" orientēšanos uz cilvēkiem, vecākās meitenes retāk nekā zēni zīmēja cilvēkus, ieskaitot sevi un bibliotekāru.

Secinājumi

Kāda tad īsti ir ideālā jeb nākotnes bibliotēka bērnu un jauniešu redzējumā? Analizējot rezultātus, atliek secināt, ka zīmējumu autori bijuši izdomas pilni, kas savukārt norāda, ka pētījuma veicējiem izdevies sasniegt sev uzstādīto uzdevumu dot bērniem un jauniešiem iespēju būt aktīviem pētījuma dalībniekiem – ne tikai kultūras saņēmējiem, bet arī radītājiem. Ņemot vērā ierobežoto laiku, kas bija atvēlēts pieaugušo pētnieku saskarsmei ar informantiem, tika izdarīts maksimālais, lai autori justos pēc iespējas brīvi un vēlētos par saviem zīmējumiem stāstīt pētījuma veicējiem. Tāpat nenoliedzami, ka, lai arī pētījuma tēma bija bibliotēka, zīmējumi atklāja daudzas iezīmes par to, kādā kultūrā auguši to autori. Bez iespējas salīdzināt šī pētījuma rezultātus ar citu kultūru rezultātiem, ir grūti pateikt, cik tie kultūrspecifiski, tomēr var droši apgalvot, ka rezultātos parādījās atšķirības dzimtes griezumā gan runājot par grāmatu un datoru esamību zīmējumos, gan citos ideālās bibliotēkas attēlojumos, kā arī etniskas atšķirības, analizējot cilvēku skaitu zīmējumos. Tikpat noteikti var apgalvot, ka pastāv kvantitatīvas atšķirības starp jaunāko un vecāko klašu zīmējumiem, bet, vai tās ir atkarīgas no vecumam specifiskās attīstības fāzes vai no tā, cik lielā mērā zīmējuma autors jau apguvis kultūras prakses, šīs analīzes ietvaros ir neiespējami noteikt.

Citādi jāsaka, ka pētījumā neatklājās būtiskas atšķirības atkarībā no tā, vai zīmētājs dzīvoja laukos vai pilsētā. Turklāt, lai arī pastāv nelielas atšķirības pēc tā, kādā valodā bērni runā mājās, tomēr tās ne vienmēr ir pietiekoši lielas, lai tās varētu attiecināt uz izteiktām starpkultūru atšķirībām. Šī pētījuma ietvaros gan vecākie, gan jaunākie krievvalodīgie bērni mazliet biežāk kā latviski runājošie attēlojuši citus cilvēkus, uzrakstus krievu valodā un televizoru, bet retāk bibliotēkas ēku no ārpuses, sevi un bibliotekāru. Jāatzīmē, ka darbos kopumā neparādās daudz nacionālu un valstisku simbolu (piemēram, karogu), ieskaitot citu valstu nacionālo zīmju. Interesanti, ka saistībā ar ideālo bibliotēku visbiežāk attēlotais latviskais elements zīmējumos bija Gaismas pils tēls – jaunās bibliotēkas kontūras vai uzrakstu veidā.

Lielākas atšķirības, analizējot rezultātus, parādās dzimtes griezumā. Tā, piemēram, visu vecumu meitenes biežāk nekā zēni zīmē grāmatas, tomēr datorus zēni un meitenes zīmē gandrīz vienlīdz bieži. Zīmējumos apstiprinās tādi stereotipiski risinājumi kā izteikts komforts bibliotēkas interjerā, vēlme pēc pasīvas atpūtas kā meitenēm raksturīgās tēmas. Savukārt fantastiskas situācijas un datorspēju elementi atklājas kā zēniem raksturīgas tēmas, tomēr kopumā dati nenorāda uz dzimtes stereotipu dominanci. Tā, piemēram, zēni un meitenes gandrīz vienlīdz bieži zīmējuši tehnoloģijas. Jāatzīmē arī, ka, pretēji uzskatam par viņu “dabisko” orientēšanos uz cilvēkiem, vecākās meitenes retāk nekā zēni zīmēja cilvēkus.

Ideālā bibliotēka atklājas gan kā dinamiska vieta, kur bērni un jaunieši var nodarboties ar sportu un pavadīt laiku ar draugiem kafejnīcā, gan arī kā vieta, kur zīmējumu autori gribētu uzturēties vieni paši. Savā ziņā var sacīt, ka šī pretrunīgā tendence raksturo vienu no galvenajiem pētījuma rezultātiem – spriedzi starp individuālo un sabiedrisko bibliotēkas attēlojumā. Nozīmīgi, ka, lai arī jaunākie skolēni biežāk nekā vecāko klašu autori attēlojuši cilvēkus, un tas ir trešais zīmētākais elements viņu darbos, cilvēki tomēr parādās tikai ¼ daļā visu zīmējumu, padarot ideālo bibliotēku par telpu, kur “galveno vijoli” tomēr spēlē grāmatas un datori. Jaunākās klasēs izteikti dominē grāmatas, bet vecāko klašu skolēnu zīmējumos datori un grāmatas atklājas gandrīz kā vienlīdz nozīmīgas. Jāatzīmē gan, ka bibliotekāri ideālajā bibliotēkā parādās

nedaudz biežāk nekā 2009. gadā zīmētajā reālajā bibliotēkā, tomēr viņi zīmēti salīdzinoši reti (8% jaunāko un 6% vecāko klašu skolēnu darbos). Vecāko klašu autori savukārt attēlojuši bibliotēkas pakalpojumus, kas vairāk pietuvināti kādai izklaides vietai (tādai kā kinoteātris vai sporta zāle) kur iespējams gan pasīvi baudīt saturu (TV), gan arī paēst, radoši un aktīvi iesaistīties dažādās darbībās, pat piedaloties kādā ballītē. Jaunākajiem skolēniem savukārt šie izklaides elementi bijuši mazāk svarīgi (bet ne nesvarīgi) un viņi vairāk attēlojuši iesaistīšanos jau esošos pakalpojumos.

Otrais nozīmīgais aspekts ir grāmatu un datoru dinamika bērnu zīmējumos. Kā jau minēts, gan grāmatām, gan datoriem, nenoliedzami, ir nozīmīga vieta bērnu ideālās bibliotēkas attēlojumā. Pastāv savstarpējas sakarības atkarībā no tā, cik bieži datori un grāmatas tiek zīmētas, un cik bieži bērni apmeklē bibliotēku, kā arī - vai viņiem patīk lasīt, un vai mājās ir savas grāmatas. Jaunākajiem vēl aizvien ļoti nozīmīga ir grāmata, savukārt vecākajiem tā ir mazāk nozīmīga. Jo īpaši liela šī pārmaiņa ir, ņemot vērā, ka pētījumā, kas veikts pirms diviem gadiem, vecāko klašu skolēni grāmatas zīmēja biežāk (77% gadījumu salīdzinājumā ar 58% 2011. gadā).

Zīmējot ideālo bibliotēku, bērni nenoliedzami atļāvušies dažādus, arī fantastiskus risinājumus, nodalot savu un pieaugušo telpu, atļaujot savā bibliotēkā skaņu, kā arī zīmējot reāli eksistējošas bibliotēkas elementus. Ideālās bibliotēkas risinājumā autori tikai retos gadījumos tieši norāda uz negatīvām emocijām, ko viņiem rada bibliotēkas un kurās viņi dalījās mutiski ar pētījuma veicējiem, un mazliet biežāk protestēja, nezīmējot ar bibliotēku saistītu tēmu. Bibliotēka kā bērniem draudzīga telpa var tikt uzskatīta par trešo nozīmīgāko tēmu pētījumā savāktajos zīmējumos, jo to autoriem šķitis svarīgi norādīt, ka ideālajā bibliotēkā pastāv dalījums starp bērnu un pieaugušo, kā arī norādīt uz dažādiem elementiem (piemēram, skaņu un TV), kas parasti neeksistē pieaugušo bibliotēkā.

Kopumā jāsaprot, ka ideālā bibliotēka bērnu zīmējumos ir vairāk globāla pat kosmiska telpa nekā nacionāli piesaistīta vieta, lai arī ir bērni, kas ideālo bibliotēku ir atraduši savā vietējā publiskajā bibliotēkā. Tā ir gan dinamiska, gan sabiedriska, gan individuāla telpa, kurā dominē grāmatas (kuru nozīmīgums samazinās, autoru vecumam palielinoties) un datori. Ideālajā bibliotēkā atvēlēta vieta bērniem pašiem, kas papildīta ar skaņu un sniedz iespēju atpūsties gan pasīvi, gan aktīvi, skatīties televizoru, lasīt grāmatas, strādāt pie datora, veikt zinātnisku un radošu darbu, kā arī vienkārši pagulēt.

Izmantotā literatūra

Socioloģisko pētījumu institūts. 2009. *Publiskās bibliotēkas un internets: Tehnoloģijas, pakalpojumi un ietekme uz sabiedrību*

Malchiodi, C. 1998. *Understand Children's Drawings*. The Guilford Press.

Mitchel, L. M. 2006. *Child-Centered? Thinking Critically About Children's Drawings as a Visual Research Method*, *Visual Anthropology Review*, Vol. 22, Issue 1.

Pielikums

1. Atskaitē izmantoto kvantitatīvo rādītāju biežuma sadalījums

1.-4.klase

		skaits	kol %
Vai Tev patīk lasīt grāmatas?	Ļoti patīk	72	28.2%
	Patīk	161	63.1%
	Nepatīk	17	6.7%
	Ļoti nepatīk	3	1.2%
	NA	2	.8%
Vai Tev mājās ir savas grāmatas? Un kā Tu vērtē, cik daudz savu grāmatu Tev ir?	Man nav nevienas savas grāmatas	7	2.7%
	Man ir 1 - 10 grāmatas	48	18.8%
	Man ir 11 – 20 grāmatas	38	14.9%
	Man ir vairāk kā 20 grāmatas	159	62.4%
	NA	3	1.2%
Publiskās (pilsētas, pagasta vai bērnu) bibliotēkas apmeklēšana pēdējā gada laikā	Ir bijis publiskajā bibliotēkā	208	81.6%
	Nav bijis publiskajā bibliotēkā	46	18.0%
	NA	1	.4%

Bāze: 1.-4.klašu skolēni, kuri zīmēja zīmējumus, n=255

5.-9.klase

		skaits	kol %
Vai Tev patīk lasīt grāmatas?	Ļoti patīk	33	11.5%
	Patīk	125	43.4%
	Nepatīk	102	35.4%
	Ļoti nepatīk	25	8.7%
	NA	3	1.0%
Vai Tev mājās ir savas grāmatas? Un kā Tu vērtē, cik daudz savu grāmatu Tev ir?	Man nav nevienas savas grāmatas	12	4.2%
	Man ir 1 - 10 grāmatas	94	32.6%
	Man ir 11 – 20 grāmatas	44	15.3%
	Man ir vairāk kā 20 grāmatas	138	47.9%
Publiskās (pilsētas, pagasta vai bērnu) bibliotēkas apmeklēšana pēdējā gada laikā	Ir bijis publiskajā bibliotēkā	229	79.5%
	Nav bijis publiskajā bibliotēkā	57	19.8%
	Nezin/NA	2	.7%

Bāze: 5.-9.klašu skolēni, kuri zīmēja zīmējumus, n=288

2. Zīmējumu analīzes rezultāti: sociāldemogrāfisko grupu atbilžu sadalījums

1.-4.klašu sociāldemogrāfisko grupu atbilžu sadalījums

		Grāmatas		Datori (un ar to saistītās lietas)		Citi cilvēki, cilvēki vispār		Paziņojumi, grāmatu nosaukumi, norādes LV		Bibliotēkas ēka no ārpusē (nav atspoguļota iekšpusē)		Pats		Paziņojumi, grāmatu nosaukumi, norādes RUS		Bibliotēkas pakalpojumu izmantošana (lasīšana, darbs pie dat)	
		skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%
Visi respondenti		208	81.6%	122	47.8%	66	25.9%	56	22.0%	36	14.1%	29	11.4%	23	9.0%	23	9.0%
Dzimums	Meitene	114	83.2%	64	46.7%	35	25.5%	28	20.4%	18	13.1%	21	15.3%	14	10.2%	13	9.5%
	Zēns	91	79.8%	57	50.0%	30	26.3%	28	24.6%	18	15.8%	7	6.1%	9	7.9%	9	7.9%
	NA	3	75.0%	1	25.0%	1	25.0%					1	25.0%			1	25.0%
Sarunvaloda ģimenē	Latviešu	123	79.4%	76	49.0%	36	23.2%	51	32.9%	27	17.4%	23	14.8%	3	1.9%	15	9.7%
	Krievu	105	84.0%	61	48.8%	37	29.6%	10	8.0%	13	10.4%	7	5.6%	22	17.6%	11	8.8%
	Citā	6	50.0%	3	25.0%	3	25.0%	3	25.0%	3	25.0%	1	8.3%	3	25.0%		
	NA	4	80.0%	3	60.0%	1	20.0%	1	20.0%			1	20.0%			1	20.0%
Vai ir bijis kādā citā bibliotēkā, izņemot skolas bibliotēku	Jā	166	79.8%	99	47.6%	53	25.5%	51	24.5%	32	15.4%	21	10.1%	18	8.7%	19	9.1%
	Nē	41	89.1%	23	50.0%	13	28.3%	4	8.7%	4	8.7%	8	17.4%	5	10.9%	4	8.7%
	NA	1	100.0%					1	100.0%								
Vai Tev patīk lasīt grāmatas?	Patīk	194	83.3%	111	47.6%	58	24.9%	51	21.9%	28	12.0%	26	11.2%	23	9.9%	21	9.0%
	Nepatīk	13	65.0%	10	50.0%	7	35.0%	4	20.0%	7	35.0%	2	10.0%			1	5.0%
	NA	1	50.0%	1	50.0%	1	50.0%	1	50.0%	1	50.0%	1	50.0%			1	50.0%
Vai Tev mājās ir savas grāmatas? Un kā Tu vērtē, cik daudz savu grāmatu Tev ir?	Man nav nevienas savas grāmatas	7	100.0%	4	57.1%	1	14.3%	1	14.3%			1	14.3%				
	Man ir 1 - 10 grāmatas	39	81.3%	24	50.0%	14	29.2%	9	18.8%	7	14.6%	6	12.5%	6	12.5%	4	8.3%
	Man ir 11 – 20 grāmatas	31	81.6%	19	50.0%	9	23.7%	8	21.1%	5	13.2%	2	5.3%	3	7.9%	3	7.9%
	Man ir vairāk kā 20 grāmatas	129	81.1%	74	46.5%	41	25.8%	37	23.3%	23	14.5%	19	11.9%	14	8.8%	16	10.1%
	NA	2	66.7%	1	33.3%	1	33.3%	1	33.3%	1	33.3%	1	33.3%				

Bāze: 1.-4.klašu skolēni, kuri zīmēja zīmējumus, n=255 Tabulas turpinājums nākamajā lpp.

1.-4.klašu sociāldemogrāfisko grupu atbilžu sadalījums

		Bibliotekārs		Televizors		Pieaugušo, bērnu nodalīšana (norāde uz bērniem)		Pasīva atpūta (klubkrēsli, baseins pēc konteksta tas ir)		Inovatīvu pieeju izmantošana cilvēku t		Ēšana, dzeršana, kafejnīcas u.tml.		UZSVĒRTS komforts, skaistums bibliotēkas iekārtojumā		Fantastikas situācijas (t.sk. bibliotēka džungļos, kosmosā u	
		skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%
		Visi respondenti		21	8.2%	17	6.7%	15	5.9%	14	5.5%	14	5.5%	11	4.3%	10	3.9%
Dzimums	Meitene	14	10.2%	5	3.6%	9	6.6%	9	6.6%	8	5.8%	9	6.6%	7	5.1%	2	1.5%
	Zēns	7	6.1%	12	10.5%	6	5.3%	5	4.4%	6	5.3%	2	1.8%	3	2.6%	6	5.3%
	NA																
Sarunvaloda ģimenē	Latviešu	13	8.4%	6	3.9%	13	8.4%	2	1.3%	5	3.2%	6	3.9%	4	2.6%	1	.6%
	Krievu	9	7.2%	12	9.6%	4	3.2%	13	10.4%	9	7.2%	6	4.8%	7	5.6%	8	6.4%
	Citā	1	8.3%	1	8.3%											1	8.3%
	NA			1	20.0%												
Vai ir bijis kādā citā bibliotēkā, izņemot skolas bibliotēku	Jā	15	7.2%	15	7.2%	12	5.8%	13	6.3%	10	4.8%	10	4.8%	10	4.8%	5	2.4%
	Nē	6	13.0%	2	4.3%	3	6.5%	1	2.2%	4	8.7%	1	2.2%			3	6.5%
	NA																
Vai Tev patīk lasīt grāmatas?	Patīk	18	7.7%	16	6.9%	15	6.4%	14	6.0%	12	5.2%	11	4.7%	10	4.3%	8	3.4%
	Nepatīk	2	10.0%	1	5.0%					2	10.0%						
	NA	1	50.0%														
Vai Tev mājās ir savas grāmatas? Un kā Tu vērtē, cik daudz savu grāmatu Tev ir?	Man nav nevienas savas grāmatas												1	14.3%			
	Man ir 1 - 10 grāmatas	8	16.7%	3	6.3%	2	4.2%	2	4.2%			3	6.3%	2	4.2%	2	4.2%
	Man ir 11 – 20 grāmatas	1	2.6%	1	2.6%	5	13.2%	1	2.6%	4	10.5%	1	2.6%	2	5.3%	1	2.6%
	Man ir vairāk kā 20 grāmatas	12	7.5%	13	8.2%	8	5.0%	11	6.9%	10	6.3%	7	4.4%	5	3.1%	5	3.1%
	NA																

Bāze: 1.-4.klašu skolēni, kuri zīmēja zīmējumus, n=255 Tabulas turpinājums nākamajā lpp.

1.-4.klašu sociāldemogrāfisko grupu atbilžu sadalījums

		Norāde uz konkrētu bibliotēku		Asociācijas ar skolas bibliotēku, tās atribūti		Valsts simbolika (karogi tml) LV		Aizlieguma zīmju esamība (nē suņiem, saldējumiem, smēķēšanai)		Aktīva atpūta (spēles, sportošana utt)		Vardarbība, militāra tematika		Norāde uz klusumu		NA, nav saistīts ar bibliotēku	
		skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%
Visi respondenti		7	2.7%	7	2.7%	5	2.0%	5	2.0%	3	1.2%	2	.8%	2	.8%	1	.4%
Dzimums	Meitene	3	2.2%	2	1.5%			3	2.2%	2	1.5%			1	.7%	1	.7%
	Zēns	4	3.5%	5	4.4%	5	4.4%	2	1.8%	1	.9%	2	1.8%	1	.9%		
	NA																
Sarunvaloda ģimenē	Latviešu	4	2.6%	3	1.9%	4	2.6%	3	1.9%	1	.6%	2	1.3%	2	1.3%	1	.6%
	Krievu	4	3.2%	4	3.2%	3	2.4%	3	2.4%	2	1.6%	1	.8%			1	.8%
	Citā											1	8.3%			1	8.3%
	NA																
Vai ir bijis kādā citā bibliotēkā, izņemot skolas bibliotēku	Jā	6	2.9%	6	2.9%	4	1.9%	5	2.4%	3	1.4%	2	1.0%	2	1.0%	1	.5%
	Nē	1	2.2%	1	2.2%												
	NA					1	100.0%										
Vai Tev patīk lasīt grāmatas?	Patīk	6	2.6%	6	2.6%	5	2.1%	5	2.1%	3	1.3%	2	.9%	2	.9%	1	.4%
	Nepatīk	1	5.0%	1	5.0%												
	NA																
Vai Tev mājās ir savas grāmatas? Un kā Tu vērtē, cik daudz savu grāmatu Tev ir?	Man nav nevienas savas grāmatas																
	Man ir 1 - 10 grāmatas	3	6.3%	1	2.1%			2	4.2%								
	Man ir 11 – 20 grāmatas	1	2.6%											1	2.6%		
	Man ir vairāk kā 20 grāmatas	3	1.9%	5	3.1%	5	3.1%	2	1.3%	3	1.9%	2	1.3%	1	.6%	1	.6%
	NA			1	33.3%			1	33.3%								

Bāze: 1.-4.klašu skolēni, kuri zīmēja zīmējumus, n=255 Tabulas turpinājums nākamajā lpp.

1.-4.klašu sociāldemogrāfisko grupu atbilžu sadalījums

													Total		
		Datorspēles un to motīvi realitātē		Gaismas pils (t.sk. kontūra)		Izklaide, ballītes		Paziņojumi, grāmatu nosaukumi, norādes CITĀ VALODĀ		Valsts simbolika (karogi tml) CITS		Zinātnisks, radošs darbs		skaits	rindu%
		skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%		
Visi respondenti		1	.4%	1	.4%	1	.4%	1	.4%	1	.4%	1	.4%	255	278.8%
Dzimums	Meitene	1	.7%	1	.7%			1	.7%			1	.7%	137	281.8%
	Zēns					1	.9%			1	.9%			114	278.9%
	NA													4	175.0%
Sarunvaloda ģimenē	Latviešu	1	.6%	1	.6%			1	.6%	1	.6%			155	276.1%
	Krievu	1	.8%	1	.8%	1	.8%					1	.8%	125	284.8%
	Citā													12	225.0%
	NA													5	240.0%
Vai ir bijis kādā citā bibliotēkā, izņemot skolas bibliotēku	Jā	1	.5%	1	.5%	1	.5%	1	.5%	1	.5%	1	.5%	208	280.8%
	Nē													46	269.6%
	NA													1	300.0%
Vai Tev patīk lasīt grāmatas?	Patīk	1	.4%	1	.4%	1	.4%	1	.4%	1	.4%	1	.4%	233	279.8%
	Nepatīk													20	255.0%
	NA													2	400.0%
Vai Tev mājās ir savas grāmatas? Un kā Tu vērtē, cik daudz savu grāmatu Tev ir?	Man nav nevienas savas grāmatas													7	214.3%
	Man ir 1 - 10 grāmatas	1	2.1%	1	2.1%									48	289.6%
	Man ir 11 – 20 grāmatas													38	257.9%
	Man ir vairāk kā 20 grāmatas					1	.6%	1	.6%	1	.6%	1	.6%	159	283.0%
	NA													3	300.0%

Bāze: 1.-4.klašu skolēni, kuri zīmēja zīmējumus, n=255

5.-9.klašu sociāldemogrāfisku grupu atbilžu salīdzinājums

		Grāmatas		Datori (ar to saistītās lietas)		Paziņojumi, grāmatu nosaukumi, norādes LV		Bibliotēkas ēka no ārpuses (nav atspoguļota iekšpusē)		Citi cilvēki, cilvēki vispār		Ēšana, dzeršana, kafējnīcas u.tml.		Pats		Pasīva atpūta (klubkrēsli, baseins)	
		skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%
Visi respondenti		168	58.3%	154	53.5%	49	17.0%	49	17.0%	37	12.8%	33	11.5%	30	10.4%	30	10.4%
Dzimums	Meitene	106	69.3%	89	58.2%	29	19.0%	21	13.7%	14	9.2%	23	15.0%	15	9.8%	20	13.1%
	Zēns	60	45.5%	65	49.2%	19	14.4%	27	20.5%	23	17.4%	10	7.6%	15	11.4%	10	7.6%
	NA	2	66.7%			1	33.3%	1	33.3%								
Sarunvaloda ģimenē	Latviešu	103	59.9%	90	52.3%	45	26.2%	31	18.0%	15	8.7%	20	11.6%	20	11.6%	18	10.5%
	Krievu	85	59.9%	82	57.7%	10	7.0%	20	14.1%	25	17.6%	15	10.6%	14	9.9%	12	8.5%
	Citā	12	52.2%	7	30.4%	4	17.4%	7	30.4%	4	17.4%	1	4.3%	5	21.7%	2	8.7%
	NA	1	50.0%			1	50.0%	1	50.0%								
Vai ir bijis publiskajā (pilsētas/pagasta) bibliotēkā	Ir bijis publiskajā bibliotēkā	138	60.3%	127	55.5%	44	19.2%	39	17.0%	23	10.0%	24	10.5%	27	11.8%	22	9.6%
	Nav bijis publiskajā bibliotēkā	29	50.9%	25	43.9%	5	8.8%	10	17.5%	14	24.6%	9	15.8%	3	5.3%	8	14.0%
	Nezin/NA	1	50.0%	2	100.0%												
Vai Tev patīk lasīt grāmatas?	Patīk	105	66.5%	88	55.7%	28	17.7%	28	17.7%	22	13.9%	21	13.3%	17	10.8%	18	11.4%
	Nepatīk	60	47.2%	63	49.6%	21	16.5%	21	16.5%	14	11.0%	11	8.7%	13	10.2%	12	9.4%
	NA	3	100.0%	3	100.0%					1	33.3%	1	33.3%				
Vai Tev mājās ir savas grāmatas? Un kā Tu vērtē, cik daudz savu grāmatu Tev ir?	Man nav nevienas savas grāmatas	5	41.7%	9	75.0%	1	8.3%	3	25.0%	2	16.7%	1	8.3%	1	8.3%		
	Man ir 1 - 10 grāmatas	48	51.1%	50	53.2%	11	11.7%	15	16.0%	13	13.8%	11	11.7%	11	11.7%	9	9.6%
	Man ir 11 – 20 grāmatas	26	59.1%	24	54.5%	5	11.4%	7	15.9%	6	13.6%	6	13.6%	6	13.6%	6	13.6%
	Man ir vairāk kā 20 grāmatas	89	64.5%	71	51.4%	32	23.2%	24	17.4%	16	11.6%	15	10.9%	12	8.7%	15	10.9%

Bāze: 5.-9.klašu skolēni, kuri zīmēja zīmējumus, n=288 Tabulas turpinājums nākamajā lpp.

5.-9.klašu sociāldemogrāfisku grupu atbilžu salīdzinājums

		UZSVĒRTS komforts, skaistums bibliotēkas iekārtojuma		Televizors		Bibliotekārs		Paziņojumi, grāmatu nosaukumi, norādes RUS		Norāde uz skaņu (radio u.tml.)		Inovatīvu pieeju izmantošana cilvēku apkalpošanā (roboti u.t		Gaismas pils (t.sk. kontūra)		Aktīva atpūta (spēles, sportošana utt.)	
		skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%
Visi respondenti		29	10.1%	26	9.0%	17	5.9%	17	5.9%	14	4.9%	13	4.5%	11	3.8%	10	3.5%
Dzimums	Meitene	24	15.7%	16	10.5%	8	5.2%	11	7.2%	7	4.6%	8	5.2%	4	2.6%	5	3.3%
	Zēns	5	3.8%	10	7.6%	9	6.8%	6	4.5%	7	5.3%	5	3.8%	7	5.3%	5	3.8%
	NA																
Sarunvaloda ģimenē	Latviešu	18	10.5%	14	8.1%	12	7.0%			10	5.8%	8	4.7%	8	4.7%	7	4.1%
	Krievu	12	8.5%	19	13.4%	7	4.9%	17	12.0%	6	4.2%	6	4.2%	3	2.1%	5	3.5%
	Citā	2	8.7%	1	4.3%			2	8.7%	1	4.3%			2	8.7%		
	NA																
Vai ir bijis publiskajā (pilsētas/pagasta) bibliotēkā	Ir bijis publiskajā bibliotēkā	27	11.8%	18	7.9%	16	7.0%	8	3.5%	11	4.8%	10	4.4%	11	4.8%	8	3.5%
	Nav bijis publiskajā bibliotēkā	2	3.5%	8	14.0%	1	1.8%	8	14.0%	3	5.3%	3	5.3%			2	3.5%
	Nezin/NA							1	50.0%								
Vai Tev patīk lasīt grāmatas?	Patīk	21	13.3%	12	7.6%	9	5.7%	11	7.0%	10	6.3%	11	7.0%	6	3.8%	6	3.8%
	Nepatīk	7	5.5%	13	10.2%	7	5.5%	6	4.7%	4	3.1%	2	1.6%	5	3.9%	3	2.4%
	NA	1	33.3%	1	33.3%	1	33.3%									1	33.3%
Vai Tev mājās ir savas grāmatas? Un kā Tu vērtē, cik daudz savu grāmatu Tev ir?	Man nav nevienas savas grāmatas			1	8.3%	1	8.3%	1	8.3%					1	8.3%		
	Man ir 1 - 10 grāmatas	6	6.4%	8	8.5%	4	4.3%	7	7.4%	4	4.3%	3	3.2%	4	4.3%	2	2.1%
	Man ir 11 – 20 grāmatas	8	18.2%	3	6.8%	3	6.8%	3	6.8%	3	6.8%	3	6.8%			2	4.5%
	Man ir vairāk kā 20 grāmatas	15	10.9%	14	10.1%	9	6.5%	6	4.3%	7	5.1%	7	5.1%	6	4.3%	6	4.3%

Bāze: 5.-9.klašu skolēni, kuri zīmēja zīmējumus, n=288 Tabulas turpinājums nākamajā lpp.

5.-9.klašu sociāldemogrāfisku grupu atbilžu salīdzinājums

		Bibliotēkas pakalpojumu izmantošana (lasīšana, darbs pie dat		Pieaugušo, bērnu nodalīšana (norāde uz bērniem)		Fantastikas situācijas (t.sk. bibliotēka kosmosā u.tml.)		NA, nav saistīts ar bibliotēku		Datorspēles un to motīvi realitātē		Izklaide, ballītes		Vardarbība, militāra tematika		Norāde uz konkrētu bibliotēku	
		skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%
Visi respondenti		10	3.5%	9	3.1%	9	3.1%	9	3.1%	8	2.8%	8	2.8%	5	1.7%	4	1.4%
Dzimums	Meitene	6	3.9%	7	4.6%	2	1.3%	6	3.9%	1	.7%	4	2.6%	2	1.3%	2	1.3%
	Zēns	4	3.0%	2	1.5%	7	5.3%	3	2.3%	7	5.3%	4	3.0%	3	2.3%	2	1.5%
	NA																
Sarunvaloda ģimenē	Latviešu	3	1.7%	7	4.1%	4	2.3%	6	3.5%	4	2.3%	7	4.1%	1	.6%	4	2.3%
	Krievu	7	4.9%	4	2.8%	6	4.2%	3	2.1%	6	4.2%	1	.7%	4	2.8%	1	.7%
	Citā					1	4.3%					1	4.3%				
	NA																
Vai ir bijis publiskajā (pilsētas/pagasta) bibliotēkā	Ir bijis publiskajā bibliotēkā	8	3.5%	9	3.9%	7	3.1%	8	3.5%	4	1.7%	8	3.5%	3	1.3%	4	1.7%
	Nav bijis publiskajā bibliotēkā	2	3.5%			2	3.5%	1	1.8%	4	7.0%			2	3.5%		
	Nezin/NA																
Vai Tev patīk lasīt grāmatas?	Patīk	6	3.8%	7	4.4%	6	3.8%	5	3.2%	3	1.9%	4	2.5%	3	1.9%	2	1.3%
	Nepatīk	4	3.1%	2	1.6%	3	2.4%	4	3.1%	5	3.9%	4	3.1%	2	1.6%	2	1.6%
	NA																
Vai Tev mājās ir savas grāmatas? Un kā Tu vērtē, cik daudz savu grāmatu Tev ir?	Man nav nevienas savas grāmatas					1	8.3%										
	Man ir 1 - 10 grāmatas	5	5.3%	2	2.1%	3	3.2%	3	3.2%	6	6.4%	4	4.3%	2	2.1%		
	Man ir 11 – 20 grāmatas	1	2.3%	2	4.5%	2	4.5%	3	6.8%	1	2.3%	3	6.8%			1	2.3%
	Man ir vairāk kā 20 grāmatas	4	2.9%	5	3.6%	3	2.2%	3	2.2%	1	.7%	1	.7%	3	2.2%	3	2.2%

Bāze: 5.-9.klašu skolēni, kuri zīmēja zīmējumus, n=288 Tabulas turpinājums nākamajā lpp.

5.-9.klašu sociāldemogrāfisku grupu atbilžu salīdzinājums

														Total	
		Paziņojumi, grāmatu nosaukumi, norādes CITĀ VALODĀ		Norāde uz klusumu		Valsts simbolika (karogi u.tml.) LV		Zinātnisks, radošs darbs		Aizlieguma zīmju esamība, sods par termiņa kavēšanu		Asociācijas ar skolas bibliotēku, tās atribūti			
		skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%	skaits	rindu%
Visi respondenti		4	1.4%	3	1.0%	3	1.0%	3	1.0%	2	.7%	2	.7%	288	266.0%
Dzimums	Meitene			2	1.3%	1	.7%	2	1.3%	1	.7%	2	1.3%	153	286.3%
	Zēns	4	3.0%	1	.8%	2	1.5%	1	.8%	1	.8%			132	245.5%
	NA													3	133.3%
Sarunvaloda ģimenē	Latviešu	3	1.7%	2	1.2%	3	1.7%	2	1.2%	2	1.2%	2	1.2%	172	272.7%
	Krievu	1	.7%	2	1.4%			1	.7%	1	.7%	1	.7%	142	264.8%
	Citā			1	4.3%	1	4.3%							23	234.8%
	NA													2	150.0%
Vai ir bijis publiskajā (pilsētas/pagasta) bibliotēkā	Ir bijis publiskajā bibliotēkā	3	1.3%	2	.9%	3	1.3%	2	.9%	2	.9%	2	.9%	229	269.9%
	Nav bijis publiskajā bibliotēkā	1	1.8%	1	1.8%			1	1.8%					57	252.6%
	Nezin/NA													2	200.0%
Vai Tev patīk lasīt grāmatas?	Patīk	3	1.9%	1	.6%			3	1.9%	1	.6%	1	.6%	158	289.9%
	Nepatīk	1	.8%	1	.8%	3	2.4%			1	.8%	1	.8%	127	232.3%
	NA			1	33.3%									3	433.3%
Vai Tev mājās ir savas grāmatas? Un kā Tu vērtē, cik daudz savu grāmatu Tev ir?	Man nav nevienas savas grāmatas													12	225.0%
	Man ir 1 - 10 grāmatas	2	2.1%	2	2.1%	1	1.1%	1	1.1%			2	2.1%	94	254.3%
	Man ir 11 – 20 grāmatas			1	2.3%									44	284.1%
	Man ir vairāk kā 20 grāmatas	2	1.4%			2	1.4%	2	1.4%	2	1.4%			138	271.7%

Bāze: 5.-9.klašu skolēni, kuri zīmēja zīmējumus, n=288

SKDS

sabiedriskās domas pētījumu centrs

Baznīcas iela 32-2, Rīga, Latvija, LV-1010

Tālr.: 67 312 876, fakss: 67 312 874

E-mail: skds@skds.lv

www.skds.lv